

Christophori Longolii uiri doctissimi ad Luterianos iam damnatos oratio, omnibus numeris absoluta.

<https://hdl.handle.net/1874/425977>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

C. LONGOLI
Oratio
ad
Lutheranos.

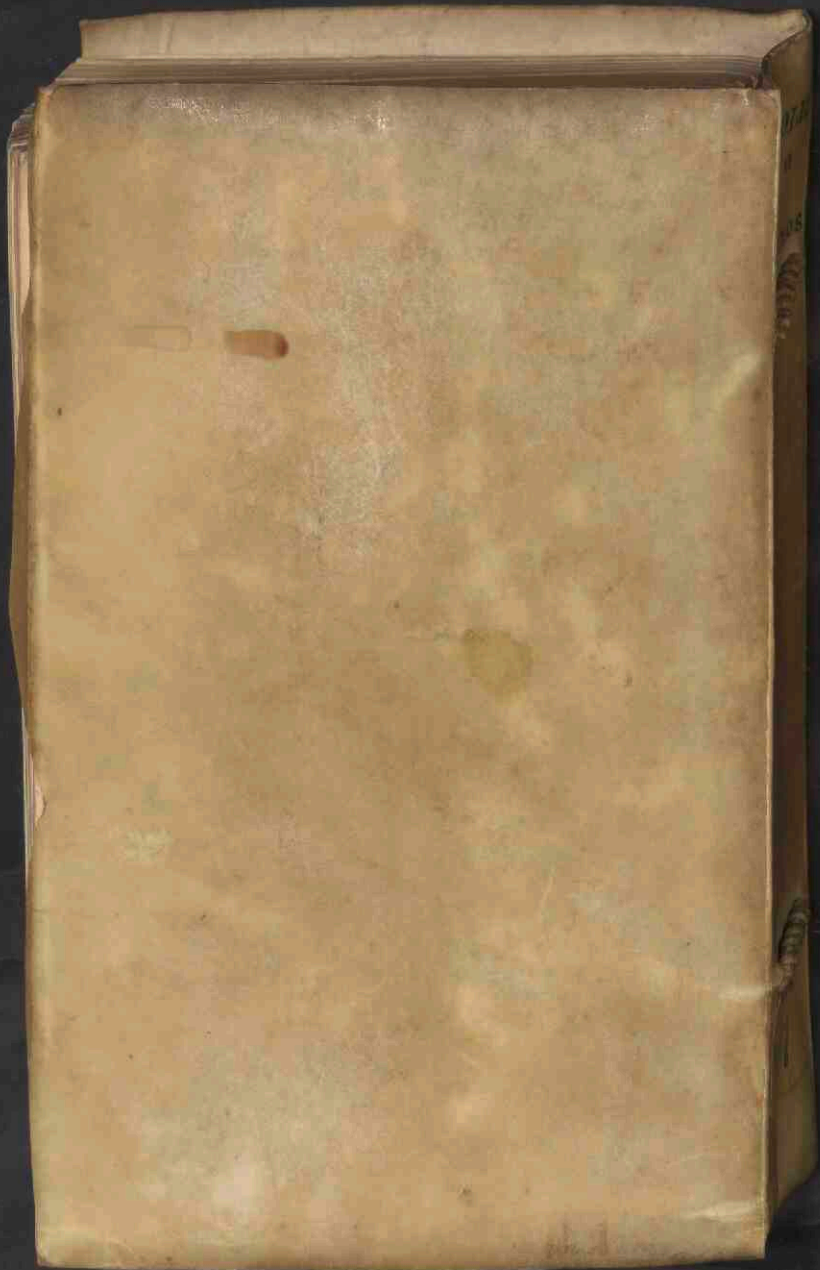
E. oct.

421

heologia

Octavo n°. 421.

N. 28. A.

ju 1

CHRISTO

PHORI LONGOLII

uiri doctissimi ad Luterianos iam

damnatos oratio, omni-

bus numeris abso-

luta.

Ex dono Baezelij.

COLONIAE,

AN. M. D. XXIX

CHRISTOPHORI LONGO
LII AD LVTERIANOS QVOS-
DAM IAM DAMNATOS
ORATIO.

SI ea esset apud me causæ uestræ ratio, ut
neq; uobiscum iam agi fas esse ducere, &
uos perpetuo quodam uoluntatis uestræ
iudicio, ita de reip. Christianæ statu per-
suasos putarem, ut nulla cuiusquam oratione ab
ista sententia deduci possetis, non equidem com-
mitterem, id ut negocij nunc deniq; suscepisse ui-
deri possem, in quo nec à uobis, quibus maxime
consultum uellem, ullam essem omnino gratiam
inurus, & eos, quorum potissimum sequerer aucto-
ritatem, etiam grauissime offensurus. Vos em̄ cō-
siliorum uestrorum conscientia freti, aut laborē
hunc meum quasi inanem & superuacaneū asper-
naremini, aut me non tam rebus uestris consule-
re, quàm temporibus seruire, ac etiā potentiorib;
me uenditare statim iudicaretis. Illi contra, stu-
dium erga uos meum condemnarēt temeritatis,
qui uobiscum disceptatione & cōsilio adhuc age-
rem, quos nulla ad sanitatem redeundi facta po-
testate

O R A T I O.

restate, & Pont. Maximus de amplissimi collegij
sententia impietatis iā dānasset, & Cæsar ipse ex
Senatus autoritate etiam hostes iudicasset. Ve-
rum cum ego uos, neq; ea esse arrogantia putem:
ut cuiusquam consiliū temere despiciatis, & qdā
humanae mentis errore magis esse p̄lapsos arbi-
trer, q̄ ut, quod ipsi ducatis impiū, id ad extremū
pertinaciter tueri uelitis, neq; de eo sanē dubitē,
sic uestrum de rep. iudicium adhuc esse damnatū,
ut matura errati confessione, relictum depreca-
tioni locum reperturi sitis, nihil me ab hominis
Christiani liberalitate alienum facturum puto, si
me uobis hoc uestro tempore consiliarium obtu-
lero, & quæ mihi de rationibus uestris etiam atq;
etiā cogitanti in mentem uenerūt, ea uobis accu-
ratissime oīa fidelissimeq; hic exposuero. Etenim
uobis omni asseueratione cōfirmare possum, me
neq; cuiusquam beneficijs auctum, neque alicuius
īnurijs cōpulsum, neq; spe alia nisi uos reip. recō-
ciliandi adductum, neq; omnino officium aliud,
atq; boni uiri secutū, huc descendisse. Christiane
enim me ciuitatis esse ciuē memini, quē ex Chri-
sti Opt. Max. instituto nō mō necessarios suos &
sueis, sed alienos etiam, & hostes omni beniuo-

A lentia

lentia complecti oporteat, non ita quidē ut eorū
 uitijs indulgeamus (id enim ab amici hominis of-
 ficio est longe remotissimum) sed ut eos ab omni
 errore diligenter, amiceq; abductos ad bene bea-
 teq; uiuendi rationem traducamus. Quæ qui-
 dem una si uobis satis iusta officij mei causa esse
 uidebit̃, ut certe apud homines è religione Chri-
 stianos iusta existimari debet, & pia, æquum est
 etiam illud nos à uobis impetrare, ut sicubi à sen-
 tentia uestra abhorrere uidebimur, ne uos mihi
 p̃pterea in odio esse suspicemini, q̃ uobiscum ini-
 micitias nullas unquam gesserim, & casum istum
 uestrum semper sim miseratus magis quam uel
 oderim, uel grauioribus malis premendū censue-
 rim. Sed nec sanè rationibus uestris aliter com-
 mode prospicere queam, nisi causæ, cur à uobis
 hoc in genere discrepem, paulo interdum liberi-
 à nobis explicentur. In q̃, si cum aliq̃ doloris sensu
 uulnera uestra tractari nonnūquā contingeret, suc-
 currat uobis statim, cū esse me, qui nec illa fece-
 rim, & facta uehementer doleam, & ut aliquādo
 curentur, medicamenta unus hoc tempore adhi-
 beam. Quod ipsum si feceritis, nec me ulla animi
 cōtentione, sed sōla opinionis dissentione à uo-
 bis

bis dissidere existimabitis, simul utrunque (opinor) fiet, tum ut ea, quæ à me uobis ad salutem fi-
dissime atq; amantissime proponentur, in eâ ipsi,
in quâ spero & opto partē accipiatis, tum uero,
ut neq; uos ullo tempore huius uestri silentij, ne-
que me impertiti uobis hodie consilij magnope-
re pœniteat. Atq; ut inde potissimum orationis
nostræ ducatur initium, unde tota nobis causæ
huius suscipiendæ ratio est exorta. Quo loco sint
res uestræ, uideris. Et quanquam ex imperita
multitudine nonnulli, rerum scilicet nouarum cu-
pidi magis quã uobis amici homines, de eo uos
laudare uideantur, quod præclarum quoddam
aduersus paucorum potentiã facinus sitis aggres-
si, tamen urgemini undique, & quod inuitus di-
co, sed neq; dissimulari iam, neq; negari potest,
& uos à me, si non libenti, at æquo certe animo
dictum audiatis oportet, omnes aditum uestrum
boni defugiunt, omnes sermonem auersantur. Iu-
dices postulâtibus uobis ius denegant, principes
nullum honorem communicât, sacerdotes uos à
templis & sacris arcent. Ad quæ quidem si obfir-
mato animo iam obduruistis, quod ipsum mihi
facile persuadere non possum, quis em̄ ullo Chri-
A iij stianæ

stianæ probitatis pudore, tam graue ciuium suorum de se iudiciũ tam dissolute negligat & aspernetur? Sed tamen si ea uobis omnia contēnenda nunc putatis, nec nos fortunæ uestræ etiamdum pœnitet, & quemnam tum ratio uestra exitũ habitura est, cum uos & Pont. Maximus, tanquam perpetuos religionis hosteis, diris omnibus defixerit? & Cæsar etiam bello acerrime persequi cœperit? In Bohemiam, credo exulatum confugietis, eorum præsidio extremis temporibus usuri, quorum uos in causam demississe opinamini.

Quid autem, si duriores illi, ut est profecto, conditionem uestrã quàm suam arbitrati, noua se & aliena inuidia p̄mi nolent? Nam cū ipsi alijs atq; alijs inter se partibus sint infecti, nec leuius secũ quàm nobiscum dissideant, tũ uero se neq; incredibili omniũ mortalium odio ardere, neq; bonorũ clemētia uel misericordia poti⁹ adhuc uiuere nesciunt. Quod ut uoluntario exilio uos à legũ seueritate apud eos uīdicare possit, sustinebitis ne tñ, ut præter miseræ atq; sollicitę fugæ calamitatem, non iam diuinæ ciuitatis ciues, & Christiani, sed aut Hussiani, aut Valdēses, aut q̄ uos ī numero q̄dam iam p̄onunt, exules Luteriani, & fitis & numeremini?

meremini? Ego quidem quosnam potissimum ap-
 pellarem, & in ipso orationis meæ aditu statim
 quaesivi, & hic nondū sanè reperio. Ciues? qui à
 Christianæ ciuitatis consensu desciiuistis. Hostes?
 qui Christi persuasionē adhuc profiteamini. Chr-
 stianos? q̄ Christianæ pietatis concordiaē aduer-
 samini. Luterianos? q̄ nondū ita puto insanistis,
 ut tam graui ignominia à nobis affiendi sitis.
 Neq̄ enim certe uos in ueterē reip. gratiā resti-
 tuēdos suscepissem, si de uobis, quēadmodū de ce-
 teris, qui in eadem sunt causa, penè omnib⁹ oīno
 desperassem. Sed quocunq̄ uos dici nomine con-
 ueniat, & adhuc appellare fas sit, eiq̄dem nec quæ
 uobis apud Hermunduros Quadosq̄ subsidij spes
 ostendatur, fatis uideo, qui uos ibi quoque firmis-
 simis reip. præsijs interclusum iri perspiciatis,
 semperq̄ inuisos Sarmatis, Sauromatis, Panno-
 nibus, Gallis, Italis, Germanis, & cunctis ijs, quæ
 Herciniū saltū accolūt nationibus exosos fore nō
 ignoretis. Nec em̄ solū infestos habetis domi bo-
 nos omnes, sed exterarū etiam gētes oēs inimicas.
 Quo nō em̄ terrarū, quæ non maria grauis istius
 uestri erroris fama iam peruasit? Aduersant̄ sci-
 licet causæ uestre Hispaniæ, aduersant̄ Britaniæ,
 A iij oderūt

oderunt eam Dacę, oderunt Illirię, dānant deniq; illi ipsi, quos paucis annis ad religionis imperiū adiunctos esse audistis, Afri, Aethiopes, & indi. Atq; hæc ipsa cum talia sint, ut nihil mea sententia acerbius aliud fingi possit. Mortem mihi eadem ipse optandam putarem, si tam graui, non dico uel gentium uel ciuium meorum omniū, sed eorum quibus cum domi uiuo hominum iudicio damnarer. Tam afflictæ, inquam, res uestræ cum sint, ne illud quidem uobis solatio ut sit, etiam uereor, quod tuendæ reipub. causa in orbis terræ & iniqua ciuium uestrorum odia incurratis, nisi fortasse sic uestram ipsi causam probatis, sic uos amatis, sic uobis placetis, ut cæteros mortales qui tamen augustæ illius neq; psuasione, neq; spei, neq; charitatis religiōe uobis cōcedant, oēs præ uobis inscitie, uecordiæq; condemnentis. Quod q̄ superbum sit, & à Christiana modestia alienum, ipsi p̄fecto intelligitis. Atq; hoc fieri quidem posse nō negem, ut uos recta sapere & uera sentire ipsi existimetis. Sed unde illud tandem uobis constat, uos in eo solos bene sentire, in quo totam remp. desipere iudicetis, si tot maiorum nostrorum ætates, tantus hodie gentium consensus, si ad unum deniq;

deniq; omnes quicumq; ulla uel doctrinæ uel iudicij uel sanctitatis laude floruerūt, magni & clari homines, in re toties decertata, & in eandem semper rationem dijudicata, errare potuerunt, uos non decipi, uos non falli, qui tādē potestis? An uobis modo Deum esse propitium, cæteris, à quibus colatur, omnibus iratum atq; infestum putatis? Non tam credo male neq; de genere humano, neque de natura illa ut præstantissima, sic etiam optima & certa mortalibus amicissima, iudicabitis. Sed ut illum à nobis scelera nostra alieniorem reddiderint, causam nihilominus tñ quare uos unice complectatur, & quasi in delitijs solos habeat, nullā sanè reperio, quos ne qd grauius dicam, nec nobis esse meliores, & de eo etiam ipso pessime sentire omnib⁹ fit persuasum. Nā qd uos, Christianæ legis atq; historiæ uerbis cum in istum sensum perduci, tum in hūc reip. statum niri contenditis, atq; ita deum immortalem, quasi consilij uestri authorem, laudare soliti estis, nos uero ea ipsa uerba non modo aperte nobiscū facere, uerum etiam causam uestram funditus euertere contendimus, neq; sanè interim satis mirari possumus. Vos cum ea non uidere, quæ reliqui

A v mortales

mortales aperte uideant, tum uero uel tanta esse
 cōfidentia, ut quia qd sequamur nō perspiciatis, ic
 circo consilium nostrum reprehendatis, uestrum
 ualere uelitis, uel tam angusti animi, ut ea de-
 mum, uel potius ea solum uera esse credatis, quæ
 ipsi cogitatione comprehendere, & animo cer-
 nere possitis, reliqua tanquam uana & falsa repu-
 dietis. Quod quidem cum facitis, mihi nimirum
 similiter facere uidemini, ac si lusciosi aliquot ho-
 mines, se solos lucis usura commodissime pfrui,
 cæteros qui acutissima oculorum essent acie, in
 altissimis tenebris uersari affirmarent. Nam quis
 uos (dicetur enim libere, quod res ipsa loqui-
 tur) quis uos aut inani prudentiæ opinione, aut
 alicuius certe præstigijs occætos esse neget, q
 cum numero sitis adeo pauci, nec ita multum in
 liberali ingenuarum artium studio uersati, neq;
 ulla diuini iuris cognitione satis instructi, neque
 ullo tractandarum literarum sacrarū usu exerci-
 tati, audeatis tamen notum, testatum, perpetu-
 um Populi Christiani consensum, hoc est, ut ego
 interpretor, Christi ipsius legem atque uocem
 præ opinionis uestræ errore arroganter conte-
 mnere, & q̄si de explorata sententiæ uestre ratiōe
 insolentē

insolenter gloriari, quam tot seculorū præiudicijs
 omniū gentium testimonijs, omnium eorum, qui
 unquā in ciuitate nostra uel sanctissimi, uel sapiē-
 tissimi, uel eruditissimi sunt habiti, autoritate dā
 natā esse nō ignoratis? Sed hæc postea demōstra-
 bunt à nobis subtilius & copiosius. Hic em̄ mihi
 planū q̄modo fecisse satis est, ne apud uos quidē
 ulla ratione, certa ea esse posse, quæ nec diuino ul
 lo signo probent̄, & apud omnes mortales ꝑ fal-
 sis constantissime habeantur. Relinquitur igit̄,
 dubia saltem adhuc ut sint. Quod si ita est, uidete
 (quæso) qua fronte, qua ueritatis conscientia, &
 Christiani animi moderatione, pro re ancipiti &
 obscura, bellum certum & apertum aduersus rei-
 pub. concordiam suscipiatis, qui si ulla Germanæ
 atq; ueræ illius modestiæ cura tangeremini, non
 tam uestris, etiam si iam olim sæpeq; damnatæ
 non essent, opinionibus duceremini, quàm Popu-
 li Christiani iudicio atq; consensui seruiendum
 uobis esse existimaretis. Neque uero illud uos,
 opinor, ab omni culpa uacuos præstiterit, quod
 nō nullos uerum subide afferre audio. Ea uos mē-
 te, atq; animo in causam istā esse ingressos, nō ut-
 cuiusquā opes, aut autoritatem deleretis, sed ut
 Christianam

Christianam remp. quæ grauiter affecta, atq; debilitata esset, in pristinã dignitatem aliquãdo restitutam uideretis. Id enim ut à me contra multorum uoluntatem uobis nihil grauate detur, non continuo tamen laudi uertendum, atq; adeo ne tolerandum quidem semper fuerit, quicquid uel ab optimo aliquorum animo profectum esse constabit. Parum prudentes, & in repub. rudes homines si p ingenij sui natura, temere quidem aliquid & stulte, sed bona tamen fide dixerint, fecerint'ue, qd ad ciuitatis uel dignitatem uel utilitatẽ arbitrentur pertinere, nemo eos confestim sceleris arguat, nemo impietatis accuset, uenia etiam & misericordia prosequenti oēs. At rursus ijde illi in sapientia suã priuatim, publiceq; diligẽter admoniti, si in eo, quod temere miscere cœperunt, tuẽdo insolẽter p̄seuerent, seditiosorũ hominũ tum infamiã iure suberint, tũ etiã pœnam recte sustinerit. Quod enim initio imprudentia & error dici potuit, facit scilicet pertinacia, ut sceleris, cõtumacia, factionis nomen accipiat, & ea, quæ est de maiestate, pœna iudicetur: sic cum ipsi omnia Christianaẽ reip. constituendaẽ causa à uobis tum fieri tum dici prædicatis, possit uestra quidẽ lau-
dari

dari oratio, consiliū aut̄ non uehemēter ab opti-
 mo quoq; non reprehendi: qui cum alia noua &
 p̄nicioſa inducitis multa, tū uero ſublato ſummi
 Pontificatus principatu, repub. uel ſtultiſſimo
 cuiq; perturbādā, uel etiam audaciſſimo cuius
 diripiendā euertendāq; obijcitis. Sed hæc im-
 prudentiæ ueſtræ culpa fortāſſe ſuſtinuerit. Illud
 autem cuiuſmodi tandem eſſe dicemus, aut q̄ no-
 mine appellabimus? quod nihil reueriti neq; ma-
 iorum noſtrorum inſtituta, neq; Chriſtianæ ciui-
 tatis diſciplinam, neq; ſacrorum religionem, neq;
 ſummi imperij maiēſtatem, neq; ciuium ueſtrorū
 iudiciū, neq; a deo eorum, qui uos ab iſto errore
 abducere conarentur, monita atq; præcepta, a no-
 bis ad impiam Huſſianorum Valdenſiumq; ſectā
 nulla neq; publica neq; priuata (opinor) cuiuſq;
 compulſi iniuria, ſubito defeciſtis? Hoc aduerſus
 rep. animo cum diu fueritis, mirandum quidē
 non eſt ſi ab ijs hoſtes aliquando iudicati eſtis, q̄s
 ipſi prius hoſtium numero habuiſſetis, q̄ illi & ſi
 bi & Po. Chriſtiano quicquam a uobis, cuiuſmodi
 metuendum eſſe ſuſpicari potuiſſent. Sed quādo
 de ſtatu, ſententiæ, ac periculi ueſtri ratione ſa-
 tis diſputaſſe multa uideri iā poſſumus, nūc q̄dnā
 uobis

uobis consilij capiendum sit, dum ueniat tempus adhuc integrum est, diligenter consideremus. Equia salutis uestræ rationem apud homines Christianos exploratâ esse, atq; planè explicatâ iudico, si de sententia ista statim decedentes, eo tandem reuertamini, unde uos nunquã discessisse oportuit, quo id uos quidem in manu uestra etiã nũc est, maturius atq; libentius factum uelitis, primum dicam qua facilitatis uestrę culpa in fraudem istã incideritis. Deinde de eo, quem potissimum auctorem secuti estis, à nobis agetur. Tum quęcũq; is contra reipub. causam attulit, ea diluã omnia, falsaq; & inanissima prudentiæ esse ostendam. Postremò quonam uobis modo cum rep. in gratiam redeundũ esse cẽseam, summa, tum fide, tum diligentia aperiã atq; expediam. Culpam enim uestram hanc esse duco, qđ pluris unius alicuius sermones, q̃ totius reipub. autoritatẽ atq; iudiciũ feceritis. Nam & si reperiri aliquem interdum posse non dubiũ est, qui ea sit ingenij acie p̃ditus, id ut perspiciat, quod bona mortaliũ pars non satis uideat, tamen nõ continuo ea, quasi de cœlo in animum cuiusquam delapsa, à nobis omnia recipienda sunt, quæ ab acutissimis fortasse

se quibusdam hominibus, sed parum uel prudentibus, uel etiam bonis quotidie excogitantur, præsertim si ad labefactandam reip. Christianæ concordiam, in qua nobis esse debet omnia, spectare atque pertinere illa uideantur. Nam quænam tandem firmandi reip. status, non iam dico fiducia, sed omnino spes nobis ostenditur, si pro ingenio uel libidine potius & amentia seditiosissimi cuiusque leges, atque maiorum nostrorum instituta, in disceptationem uocare cogamur? Neque enim tam bene cum genere humano agit, ut aut quæ optima sunt, eadem quoque placeant omnibus, aut lex ulla ita describi possit, ut omnium rationibus pariter deseruiat, quod ipsum tamen nullo eorum, qui leges nobis tulere, uitio commissum uideri debeat, sed ita potius natura quodammodo comparatum esse, ut infinita rerum temporumque uarietate, in tam inæquabili hominum ipsorum tum fortuna, tum sensu, omnibus peræque consuli & similiter prospici non possit, itaque semper boni cuius esse duxi non quid cupiat ipse, aut quid item alter, quæstante reip. commode stare non queat, sed quod pluribus probet, & legum scriptoribus optimum uisum sit, id ipsum æquum statuere & rectum iudicare.

Addo

Addo etiã qđ illud grauissimis, atq; sapiētissimis
 uiris placuisse audio, satius esse interdum aliquid
 à maioribus non omnino optime constitutum to-
 lerare, q̄ id multarum ætatum usu receptũ & cõ-
 probatum, dũ quasi iniquũ tollere uolumus, uni-
 uersæ ciuitatis ocium atq; pacem perturbare, aut
 etiam in aliquod seditionis discrimen eã adduce-
 re. Ad hãc enim pestem, id etiam accedit mali, qđ
 dum leges aliquas, tanquam malas facile abroga-
 mus, improborũ ciuium animos figendis refigen-
 disq; tabulis assuefacim⁹, quo ipso nihil planẽ sit
 ciuitatũ saluti neq; calamitosius neq; exitiosius.
 Atq; hanc ipsam ego sententiam cum optimi cu-
 iusq; iudiciũ secutus magis q̄ quid fortẽ rebus me-
 is conduceret, mecum reputans, semper probauĩ:
 tum uero, si nihil de eo iure, quod sempiternæ sa-
 lutis causa in perpetuũ constitutũ esset, mutaret̃,
 laudandum cum primis censui. Quod in hac cer-
 te causa usu nobis nunc uenisse, nec uos ipsi planẽ
 ignoratis. Neq; enim, opinor, nobis aliud persua-
 sum, aliud à duodecim illis uiris qui omnem per-
 suasionis nostræ rationem formula quadam com-
 plectẽdi ius à Christo Opt. Max. accepissent, con-
 scriptum esse aut traditũ existimatis. Quod cum

ita sit, nec is cuius sectam secuti estis, reip. Christianæ summam atq; fundamenta publicis moribus conuelli, sed nouam quãdam minimeq; necessariam administrandæ ciuitatis rationem multis jam seculis inductam, & quasi per man^o nobis traditam atq; recẽptam esse initio quereretur, fides ei illico habenda non fuit, nec si quid fortẽ probabili, populari'ue ratiõẽ ab eo disputabat, id quasi ex oraculo editum temere amplecti atq; constantissimo gentium omnium iudicio à uobis anteponi statim debuit, qui sciretis, à multis, nõ docendæ quidem ueritatis studio adductis illis, sed uel odio uel inuidia incensis, uel etiam, qua maxime præclara tentant ingenia, contra dicendi, iactandæq; doctrinæ cupiditate concitatis hominibus, multa in dies singulos & uaria studiorũ monumenta passim conscribi, atq; etiam in apertum proferri. Equidem Nestorium, Arrium, Iouinianum, Donatum, Vigilantiũ, ac reliquos ueterũ seditionum authores, rerum nostrarum tam imperitos non fuisse arbitror, id ut ex animo ad extremum probarint, in quo à cæteris tam impudẽter dissentirent, sed eos ul' ostentandi ingenij, uel nominis sui illustrandi propagandiq; causa, uel

B   spem

spem aliam huiusmodi aliquã ambitiose secutos,
 ad eas excitandas in Rempub. turbas descendisse
 mihi nonnunquam penè persuadeo. Atq; ij ipsi ta-
 mē cum multo grauioribus, tum quàm nunc Mar-
 tinus Luterus sententijs pugnarent, magnaq; nō
 solum uulgo ingenij eruditionisq; laude, sed eti-
 am apud quosdam Reipub. principes, sanctitatis
 opinione diu concionati fuissent, sunt ad extre-
 mum summo bonorū omnium consensu, tanquam
 Christianæ paci atq; ocio inimici, ex Republica
 expulsi, & in exilium tandem acti, damnata quo-
 que eorū memoria, & publice exustis monumen-
 tis, quibus turbulentæ suæ mentis consilia cōmen-
 dassent. Quæ utinam uobis in mentem tum uenif-
 sent, cum primum Martinus Luter^o popularibus
 istis suis concionibus, & insidiosissimis scriptis, iã
 olim Reipub. imposita quidem illa, sed uel obdu-
 cta cicatrice iam pridem percurata uulnera refri-
 care est aggressus, maiorem credo, Reipu. quàm
 concionum eius rationem habuissetis, uobis qui-
 dem certe & rationibus uestris commodius pro-
 uisum esse hodie intelligeretis. Sed de nimia ista
 uestra credulitate, & ad cuius temere assentien-
 dum facilitate hæctenus. Non em̄ uereor ne non
 quam-

quamuis breui admonitione, satis tamen edocti iam sitis, uel ad perspiciendū quæ uos potissimum res in hunc errorem incautos pertraxerit, uel ad cauendum ne uos post hac auferant aliorum consilia, tum uobis, tum etiam rei pub. perniciofa. Proximum est, ut de Marti. Luteri, quo quidem uno duce in istam opinionem aberrastis, ingenio atq; studijs paulo accuratius agamus, q̄ ipsa in eo sunt nimirum huiusmodi, ut me quoq; culpæ uestræ socium aliquando fuisse confitear, hæctenus tamen ut de eo bene senserim, non etiam ut ipsius de Re pub. iudicium bonorum sententiam sanctius esse unquam duxerim. Nam cum mihi interdum uidebatur moueri acute, tum om̄ium ordinum mores castigare seuerè, tum uero optimatū causam aduersus uulgi imperitiã tueri religiose. Sed qd de me ipse loquor? qui ut minime om̄ sum suspiciosus, ita ab ijs præcipue, q̄s mihi aliqd naturæ, religionis' ue lumē cōmendet, facillime falli possum? Compertū em̄ habeo, etiam bonorū plerosq; q̄ in dignoscēdis uel ex ipsa, q̄ magna ex pte fallacissima ē, orōne hoīm īgenijs, magni & acerrimi haberent iudicij, illi initio ualde studuisse, atq; adeo iurgia, & prælia accusatorum eius sustinuisse.

B 2 Quem

Quem enim sibi non conciliaret, non dico libell^o
 is, quem de Christiana libertate nuper edidit, sed
 uel una illa homine planè christiano digna, atq;
 iustissima indignatio? qua is sibi amplius feren-
 dum esse negaret, ut quorundam theologorū uel
 ambitione, uel inscitia, Aristoteles religionis no-
 stræ caput & uertex haberet, Christus ipse in ca-
 uix crurum aut etiam pedum munere fungeret.
 Et profecto multa scriptis ille suis, præsertim que
 prima in manus hominum uenerunt, complecte-
 batur, quibus & ætatis nostræ uitia grauer in se-
 ctando, magnam probitatis suæ opinionem exci-
 taret, & res magnas magnæq; deliberationis co-
 piose tractando, interiorum quoq; & recondita-
 rum literarum cognitionem promitteret. Et quæ-
 iam tum obscure quædam iaciebat, quibus, ut nūc
 equidem opinor, uel saniorū animos leuiter præ-
 tentaret, uel turbulentis ingenijs spem nouarum
 rerum aliquā iniiceret, tamen si qua ratione scri-
 bendi initiū sibi fecerat, eadem cætera persequu-
 tus fuisset, cum uobis, sibiq; omnino consulisset
 melius, tum etiam ipse inter Christianos scripto-
 res locum hodie teneret, neq; planè obscurus, neq;
 sanè contemnendum. Sed me nihil æque sefellit,
 atq;

atq; religiosa illa, & modesta deprecandæ impietatis, pertinaciæq; cautio, qua passim ille usus, q̄ cunq; de reip. Christianæ statu noua adduceret, tum deniq; si ea collegio amplissimo, Pontificiq; in primis Maximo probarentur, sibi probatū iri testificabatur. Equidem cū iniquū esse ducerem, eum à me ex natura mea non fingi, peiusq; de eo q̄ de me existimare, præsertim cū illa eadem sæpius confirmaret, non modo bona illum nobiscū fide agere, & in officio fore credidi, sed cōmodius etiam omnia facturum quàm scripisset, existimaui: etenim quem non ad excitandos ciuileis motus, iam olim damnatas q̄rundam factiosorū sententias scelerate infidiosèq; repetere, sed doctorum hominum ritu eas disputando scienter atq; perite attingere arbitrarer. Nam cui per Deum immortalem, quicquam tale subuereri in mentē uenisset, præsertim uel in tam alta pace, tantaq; omnium ordinū concordia, uel ab istiusmodi homine, q̄ inter nos natus, inter nos educatus, inter nos institutus & doctus esset? qui se Aurelij Augustini uiri tū doctrina, tū sanctitate clarissimi, & in repub. maximis causis, difficillimisq; temporibus cogniti atq; probati æmulum profiteretur?

B iij compluresq;

compluresq; iam annos inter eius familiæ soda-
 les iuratus, si non aliqua cum laude, sine ulla cer-
 tē insigni ignominia uixisset. Ne multa, omnia pri-
 us arbitratus sum fore, q̄ ut in eo tantum uel ex-
 taret sceleris, uel reperiretur perfidiæ, quem ego
 & si nunq̄ à me uisum, amabā tamen, idq; tū reip.
 quam mihi ex animi mei sententia capeffere ui-
 debatur, caussa, tum etiam communiū studiorum
 artiumq;, quibus illum mihi coniūctissimum esse
 sperabā, gratia. Sed non diu licuit bene de eo spe-
 rare, qui quid animo aduersus comp. agitaret, no-
 bis occultum esse diu noluit. Alteris enim scriptis
 nemo suspicari non cœpit, quid à primo spectaf-
 set, quid quæreret. Tertijs porro editis, nemo tam
 cæcus fuit, quin omnem illam pietatis existima-
 tionem ad confirmandam Hussianæ sectæ impie-
 tatem collectam esse perspiceret. Verūtamen est
 quod ei magnam nihilominus gratiam habeam⁹,
 qui illum nobis errorem statim eripuerit, & abie-
 cta boni tum uiri, tū ciuis persona, sui consiliorq;
 suorū penitus cognoscendi ptātem nobis fecerit.
 Vidit em̄ tandē, uidit qd̄ oīno futurū erat, neq; do-
 los posse latere diutius suos, q̄ se iā primis illis q̄-
 que disputationibus in suspitionē seditionis apud
 acutior

acutiores quosdam homines uenisse intelligeret, neque quod clam machinaretur, id eo, quem a principio sperarat, exitu conclusum iri, paucos enim omnino ea ratione ad causam suam adiunxisset. Rediit igitur ad male dissimulatos mores, cepitque aperte Remp. oppugnare, quam antea cuniculis euertere frustra tentasset. Sed quod egerit homo religiosissimus & idem eo pudore praeditus, ut iam unum optimatum nationi conuictum, suo quodammodo iure faciat, opere precium fuerit cognoscere, tamen si uos non ignoratis, qui ea quemadmodum agerentur, multi spectare potuistis. Verum quia sic ferè hominum uita est, ut quae non facta nolimus ipsi eadem dum audacter fiant, & secunda aliqua fortunae aura ferantur, nescio quomodo, rite quoque & ordine, & iure fieri existimemus, quod tum forte, cum Lutero conatus ex animi sententia procedere uidebantur, minus absurdum in eo uobis est uisum, idem hoc uero tempore per alio leuiter uos admonente intolerabile & impium fortasse uidebitur. Iam primum facta manu, latus suum armatis hominibus stipauit is uir, qui Christiano homini uel ad arcendam barbarorum uim ferre aspicere, religiosum esse affirmaret. Sed ex quo tandem hominum genere istam ille sibi, quasi praetoriam cohortem

B 4 descripsit?

descripsit? Nempe ex eo, cui bello ciuili opus esse duceret. Sic enim ad nos allatum est, sic etiam cōspirationis istius fautores confitentur, ita tamen ut inimicorum potentia metuq; coactum, ad extrema eum consilia descendisse causentur. Sed quicumq; ratione ad nouissimum auxilium descendit, & se militari manu seperit homo Christianus, quicq; sibi nihil unquam magistratum imperio antiquius fore, solenni sacramento pollicitus esset, neq; se pro tuendis Christi præceptis ullum mortis genus recusaturum semper prædicasset, certum est omnes eius prouinciæ damnatos, omnes ignominia notatos, omnes ære alieno oppressos, oēs exilio infamiaq; dignos multa spe & promissis ab eo teneri. Præfectos autem tam numerosq; cohortis eum habere duos, atq; hos ipsos concordia christiane multo inimicissimos, Alterum summo quidem loco natum illum, & ualentem sanè hominè, sed tamen audacia magis & sæuo inter eas gentes latrocinio, quam generis nobilitate insignem. Alterum equestris ordinis, at non item census, quem pridem deuorarit, nudum planè, neq; tamen aut infantem, aut infacetum equitem. Illius cum bona militiae opera uti audio, ob sepe spectaram homini

minis tum spoliandis iugulandisq; q illac iter fa-
 cerent, negociatoribus, tū in depopulandis finiti-
 morum agris, uirtutem atq; diligentiam. Huius
 gloriosa domi exquirere consilia, quippe quē cō-
 flet animo esse tam seditioso, quā iam sit mul-
 tis acceptis uulneribus ad bella gerenda corpore
 infirmo & prorsus inepto. Nostis puto hominē,
 altero crure claudum, humero strumosum, oculo
 captum, ac morbo tum comitali, tū eo, qui libidi-
 nem eius obscœnis pustulis idicet, fœde miserēq;
 confectum. Scurram illum dico equitem, qui cum
 miros uel scriptis suis risus uulgo facere conetur,
 non minus tamen crudeliter bonis omnibus inte-
 rim minitans, bellum reip. indicit atq; denunciat.
 His itaq; ille præclaris ducibus, quasi duabus incē-
 dij sui facibus fretus, neq; tamen interim ignar⁹,
 quā apud ociosam perditamq; plebē grata esset
 futura fortunarū bonorumq; omniū adæquatio,
 ac iucunda in primis principū uirorum exagita-
 tio, munire se hac q; ratione cœpit, hoc est eodē
 tpe & plebis uicē miserabiliter deplorare, & præci-
 pes ipsos ī crimē inuidiæq; absentes uocare, & in
 bonos oēs q; iure qua iniuria noiatim declamare.
 Q; cū apud populares suos sibi nō oīno icōmode
v   cadere

cadere uideret, simul & graui illa denunciatione incensus, qua sibi hō modestus aliquñ tandem edictum fremeret, nisi ab ea mente desisteret, atq; improbis concionibus finem faceret, fore, ut neque amplissimo collegio cōsiliū, neq; Pont. Maximo authoritatē, neq; bonis omnibus ad cohercendos seditiosorū conatus facultatē uirtutēq; deesse intelligeret. Ea inquam quasi atroci cōtumelia incitatus, animum statim ad arma & uim adiecit, nihil iam nisi atrox & crudele cogitans, nihil nisi monstra loquens, Pontifici, Collegioq; iratus, & ijs omnibus qui remp. saluam uellēt, infestus atq; intolerabilis. Hinc crebræ illæ turbulentæq; conciones, hinc tot propositi passim famosi eius atq; sacrilegi libelli, hinc toti Europæ, diuisa tot impia impij hominis scripta atq; monumenta, quibus eos, qui à solitudine nomen induissent, uoluntarios Christianæ reip. seruos, omni sacramenti religione exolutos, ad libertatem uocaret, exulib⁹ reditum pararet, tabulas nouas induceret, ac redacto in ordinē Pont. Max. itemq; ceteris amplissimis sacerdotib⁹ omnib⁹, publici cōsiliij authoritatē, factorū curationē, religionū interpretationē, uniuersum deniq; cerimoniarū ius, non mō ad plebem

bem transferret, sed prophanis etiam hoibus cōi-
 caret dicā, an contaminandū uiolandūq; propo-
 neret? Omitto ea, q̄ contra sancta maiorū n̄rorum
 instituta, de diuinæ hostiæ ratione, de religiosa il-
 la & lustrica scelerū confessione, de pontificia cri-
 minum aboliōe, de manium expiatione, de sa-
 cris maritandis ordinibus, infirmandis iudicijs,
 abrogandis legibus portenta inuexerit, quæ & si
 leuiores quædam ad euersæ reip. mala accessiōes
 uideri possunt, sunt eius tamen generis, ut nō mi-
 nus quàm illa pestifera sint, & ad animorum no-
 strorū insaniam perniciēq; scelerate excogitata.
 Quorsum igitur hæc cōmemoratio? quorsum? ut
 quod aliqua fortasse animi perturbatione impe-
 diti adhuc facere non potuistis, aliquando p̄spici-
 atis, aut quanto uestro periculo iste insaniat, aut
 quantū eius ingenio tribuendū sit, qui non modo
 de prisca illa Heroicorū temporum maiestate in-
 stauranda nihil sincerū cogitet, sed ad miseris il-
 lus reliqas, quæ una consentiētis ciuitatis cōcor-
 dia niterent, delenda s noua q̄dā atq; importuna
 laudacia grasset. At em̄ ita affecta sunt pleraq; oīa
 & debilitata reip. mēbra, ut ciuis planè nō sit, q̄ i-
 sta p̄bet, uel etiā tacit⁹ ferre possit, q̄si uero, qm̄
 cæteris

ceteris ferè ornamentis suis resp. orbata sit, ocio quoq; & pace, & in qua hodie una acquiescimus ciuiũ consensione à nobismetipsis eã spoliari conueniat. At iam pridem ueram illam & germanã cum pacis atq; ocij, tũ etiam gubernandæ reip. rationem ita amisimus, tantãq; est perturbatio rerum omniũ, & confusio, ut bono cuiq; dissimulandum iam non sit. Quis uero hoc negat? quis non uidet? quis priscam illam uel nascentis uel adolescentis religionis Christianæ ætatem non desiderat? quis non deniq; bonorum in extrema hæc tempora ætatem suam incidisse, uehementius dolet, & interdũ etiam ïgemiscit? Ego quidem ipse, q; sacerdotum, uel potius reip. causam hic uideor agere, quam si ago, uestra certe potissimũ causa nunc ago, ego ille inquã q; me sacerdotũ nationi fateor esse amicissimũ, cum reip. casum atq; orbitatem uobiscum lugeo, tũ uero multa in plurimorum q; publico consilio præsumunt, desidero, idq; præ me semper tuli, mihi non satis probatos esse ne antistitum quidem ipsorum mores, q̄s pugnantibus illis inter se uitijs, luxuria & auaritia, ignauia & ambitioẽ, haud leuiter infectos esse negare nemo potest. Sed cũ remp. non iccirco odisse, q̄d deformior

deformior sit, sed potius eius uicem dolere debeam⁹, & miserari, quod huc calamitatis reciderit, tum etiam alia est omnino improbandæ causæ, alia uitæ hominum improbādæ ratio, aliud reip. Christianæ statū damnare, aliud malos magistratus accusare: quanquam si uerum fateri uolumus, huiusce mali causa non tam in principibus & magistratibus, quàm in nobismetipsis tota residet, quæ cum sciamus quid factu sit optimum, eoque nos leges & patrū decreta uocent, nescio quæ tamen modo malum⁹ in eos quæ reip. gerant, culpam omnem semper transferre quæ uel nostram ipsi quandoque agnoscere, uel etiam legibus ipsis parere. Illud quædem sanè inficiabitur nemo, aliquanto esse adhuc tolerabiliores eorum mores, quorū nunc in potestate sunt omnia, quæ nostra ipsorum hodie uita mereatur. Nec enim dubium est, nos multis nostris peccatis in hanc reip. noctem iam pridem incidisse. Sed quæd uitijs nostris molliore oratione blandior? ipsi nos, ipsi scilicet, uel ambitione, uel cōmodo, uel alia quæuis cupiditate nostrā ducti, principes sua sponte haud ita malos, uel etiā omnino bonos ad hoc genus uitæ sollicitamus, dū eos modo inter se cōmittimus, modo in priuatos concitamus

tamus, modo obiecto falsæ gloriæ splendore de-
 prauamus. Quid multa? stet in statione, quæ quæ
 fortitus sit, & in uigilia sua pars ciuium optima,
 statim fungent officio uel inuiti suo, & magistrat^o
 omnes, & reip. principes omnes. Neque uero hæc à
 me perinde dicuntur, quasi principū flagitia pri-
 uatorum scelere excusata esse uelim, scio enim quā
 tum in cæteris omni uirtutis genere præstare de-
 beant, quæ omnibus imperant, sed ut ista labes ho-
 minum, omnia omnium delicta in solos principes
 tam acerbè conferentium, in sese aliquando ipsi de-
 scendant, atque profligatæ reip. causas tum sibi, tum
 sui similibus magna ex parte acceptas referendas
 esse cognoscant. Sedentes ne igitur, & per ocium
 tam perditorum temporum cursus spectabimus?
 Minime nos quidem, sed huic tanto malo pro se
 quisque studiose opitulabimur. Quoniam istuc mo-
 do? Non seditiosis quidem concionibus tumultus
 excitando, non exitiosis scriptis bonos territan-
 do, non improbis secessionibus spem sceleratis o-
 stendendo, non frameis & gladijs fidem de foro,
 ius de tribunalibus, authoritatē de rep. auferendo,
 non eo denique auxilij genere, quod ipso morbo mul-
 to sit grauius atque perniciosius, huic pesti succur-
 remus,

remus, sed ijs planè remedijs, quibus Benedlctus, Franciscus, Dominicus, Bernardus, ac ceteri amplissimi, p̄suasionisq; nostrę amantissimi uiri, suis quisq; temporibus labenti atq; inclinatę reip. opem ferendam sapienter iudicarunt. Quibus nã istis? Precibus, lachrymis, ieiunijs, summa totius uitę innocentia à Christo Opt. Max. suppliciter contendendum est, ut p̄ cuius reip. salute ipse se deuouendũ putarit, hęc ægrotã, ac prope depositã, aliquñ respiciat, eiusq; principib⁹ eã det mentē, atq; facultatē, ut quę sustineãt munera, ea ipsi rite atq; ordine tueantur & obeant. Nec interea tamen nobis cessandum arbitror, sed quibus hominem Christianum armis sine suo scelere alij uim afferre licet, ijs nimirum rem geri placet, hoc est, tum priuatim tum publice cunctos ad leges seruandas admoneri, ad uirtutē cohortari, studiose doceri, seuerius etiam interdum obiurgari, sed ita ut uitia, non homines odisse uideantur, atque nos in primis tales præstemus ipsi, quales esse ceteros & cupimus & æquum censemus. Mutationem uero reipub. cuius & fundamenta Christus ipse iecerit, & ædificationi semp̄fauens præsensq; numē eius adfuerit, me quidem authore molietur

moliet nemo, etiam ut uulgo in ea grauius peccetur. Nullis enim hoc, opinor legibus, nulla institutione, ut ne qui peccent, hoc quidem tempore præstare possis. Nam erunt uitia, ut quidē est in prouerbio, donec homines, ut uero nobis sancte persuasum est, quoad iam senescente, & ad exitum tendente mundo, genus humanum omne diuinitus respiciat, & ad Christū Opt. Maxi. unum amandum, colendum, uenerandum toto pectore incumbat. Interea si q̄ sunt animo tam tenero, ut quæ fiant neq̄ ferre, neq̄ uidere, neq̄ etiam audire possint, licet abstrudant se, uel in remotas aliquas, & ab omni arbitro liberas, uel sequant̄ has ipsas, quas in medijs spectamus oppidis cū religiosis clausas septis, tum ab omni prophanorū hominū usu uacuas solitudines, in quibus uiros bonos innumerabiles, & olim tranquillam ætatem egisse, & etiam nunc optimæ suæ mentis conscientia fretos atq̄ beatos, confidere nō ignoram⁹. Sit hæc igitur nobis quidem constituendæ, corrigendæq̄ reip. Christianæ adumbrata atq̄ iformata ratio, quæ ipsa nec à diuinis p̄ceptis est aliena, & sanctissimorum uirorum exemplis multarumq̄ ætatum usu comprobata. Sed ut ad eū, de
 quo

quo nobis instituta est oratio redcamus, obsecro uiri optimi, quale uobis spectaculum illud uisum est? cū Mart. Luterum inter perditos illos, & sceleratos homines medium, regio spiritu incedentē, atq; ex desperata illa plebis fece in concionem cētorio supercilio conscendentem intueremini? cū uero eundem in reip. principes nominatim aperteq; incurrentem, cū in uirorum sanctissimorum memoriam petulantissime perorantem, cum tot summorū Pontificum decreta, tot Po. Christiani scita furiose & impie comburentem, breuiter cū illum inflammato ore, ardentibus oculis, Pont. Maximo sacris interdicientem, Italiae uastitatē, urbi Romę excidium crudeliter & immaniter minitatem audiretis, uenit ne unquam uobis in mentem de Iesu Christi conseruatoris nostri, & generis humani parentis pudore atq; patientia quicquid cogitare? Qui cum ea esset uirtute ornatus, ut diuinitatis exempla ederet omnibus admiranda, ea doctrina instructus, ut doceret, quæ essent ad animorū salutem, immortalitatemq; optima, ea potestate præditus, ut posset non dubie omnia, nullum tamen aduersus eius ætatis principes insolentius uerbū protulit, ac ne tum quidem, cū ad seruile

C supplicium

Supplicium ab importunissimis hominibus indignissime raperetur, quicquam questus est. Quid nihil esse questum eum dico? quem in crucem ipsam iam actum, & omni adeo cruciatus genere laceratum, eis ipsis, quae illam sibi fixissent, bene precatum esse constet? Atqui nouus iste noster legum scriptor, se ad illius unius innocentiam & sanctitatem uitae suae statum omnem direxisse apud uos interim magnifice gloriabatur. Eo quidem certe nomine ceteros ciueis, etiam eos quae iam olim de re publica Christiana optime sunt meriti, fastidit & aspernatur. Aspernat autem? imò uero contumeliosissime ubique illos exagitat, & insectat. Anacletum quidem, quae & Romae pontificatum summum gesserit, & pro Christi persuasione impij ferri crudelitatem non dubitanter subierit quae porcum, qua beluam identidem appellat. Isidorum uirum religiosissimum, & quod ante Luterum nemo negauit sacrum literarum peritissimum, nunquam ferè nisi canent cognominat. Eum uero quae Leontis nomen ex Romanis pontificibus princeps secutus sit, nec literis minus & eximiae cuiusdam doctrinae gloria quam singulari quaedam morum grauitate atque pietate floruerit, quasi ambitiosum & uanum ubique compellat.

Bonaueri

Bonauenturam ex Francisci Assisiat's familia, at quem uirum? planè diuinum, tanq̃ nihili & ineptum hominem passim deridet. In Thomam uero Aquinatem uirum amplissimũ, quo quidem ætas illa neq; doctius aliud tulit, neque religiosius quicquam uidit, modo quasi in præstigiatores & sophistam ingreditur, modo tanquam in imperitæ multitudinis mancipium atq; uulgi adulatorem inuadit. Sed quid singulos colligo? quasi aut melius ista ipse norim quàm uos, qui omnibus penè eius concionibus interfuistis? aut tantam illius in uiros optimos atq; clarissimos, quorumq; uirtutes iam consecratæ sint, & in diuorum numero collocatæ feritatem, sine summo animi mei dolore commemorare possim? Sed tamen, qualia uobis, per deum immortalem, uisa sunt conuicia illa quæ ex impuro illo & sacrilego ore in homines de rep. ita meritos euomerentur? Mihi qd em eadem modo legenti, cam orationis speciem præbuerunt, ut non eius qui se hodie unum omnium Christi studiosissimũ esse p̃dicet, uerba mihi uiderer agnoscere, sed barbaram potius & immanem in nomẽ Christianũ grassantis uel Celsi cuiusdã, uel Porphyrij, uel Mahumetis ipsiº uocem exaudire.

Ne hic eos à me probari existimetis qui unū uel Io. Scotū, uel Thomam Aquinatem semper in manibus habeant, ament, dilaudent, Paulū uero Tafensem atq; quatuor illos Christianarū rerū auctores religiosissimos, aut penitus ignorent, aut quasi non satis exquisitos in disputando atq; accuratos Theologos negligentius legant, aut etiam aspernent. Nam si qua unquam in re mihi Luter^o minime uisus est desipere, in eo est certe, quod hoc ipsum hominū genus acrius à se & sæpius obiurgatum esse uoluerit. Verū non iccirco neq; Scotū neq; Thomam neq; illi^o ordinis cæteros, quasi terribili alicui^o sceleris reos, perpetua oratiōe insectari debuit, quos & summa uite integritate, & admirabili quædam diuinarum humanarūq; rerū cognitiōe optimi cuiusq; iudicio cōmēdatos esse nō ignoraret. Neq; uero sum rerū humanarū tam rudis, quin sciam eos, quos quasi diuinis quibusdam & artibus instructos, & moribus ornatos admiramur, homines tamen fuisse, hoc est tales, qui poterint tū aliquid nescire, nam qui etiam facile summam doctrinæ laudem sunt consecuti, multa sciuerunt, non omnia, tum à summa illa recte uiuendi ratione nonnunquā aberrare. Vni enim adhuc Iesuⁱ Christo

Christo uirtus perfecta perpetuaq; contigit, sed illud item certò scio, cū probi esse existimatoris, & in censendis magnorū uirorū ingenijs haud q̄q̄ iniqui uitia pensare uirtutibus, tū ubi maior uitæ atq; ingenij pars steterit, eò nos animi nostri iudiciū atq; sententiam omnem ingenuè ac liberaliter conferre oportere. A qua q̄dem rectè existimandi æquitatē q̄ longe Mart. Luter^o abfuerit, illud uobis satis indicarit, q̄d in omnes ferè sacros scriptores sed in hos potissimum quasi minorum gentiū persuasionis nostræ interpretes furentē inuectus, alios indoctos & ineptos, alios nugas & barbaros, alios scenicos & poëticos, alios impostores & impios, alios belluas, canes, porcos, asinos uocitarit, atq; his etiam multo fœdiorib⁹ sexcentis uocabulis sibi in perpetuū notādos definiendosq; duxerit. Esto nullam illi politioris humanitatis partem attigerint, nullam rerū externarū memoriā tenuerit, nullos temporū ordines, nullos ætatum gradus cognouerint. Deniq; literas quidam planè nescierint, iusta ne tamē ea tandem sit causa, ut homines sanctissimi, & quod constat, è disciplina Christiana doctissimi, q̄ si qd deliquerunt, non in religione, non in rep. peccarunt,

L O N G O L I I

runt, sed in leuiorum tantummodo studiorum cō-
 gnitione rudes extiterunt, ab isto nescio q̄ contu-
 meliosissimis nominibus petulantissime diuexer-
 tur? Et mirat̄ adhuc quisq̄ uestrum, Luterū apd̄
 bonos omneis male audire, q̄ tam maledicus sit,
 uel ab ijs, ferreum ipsius os graui interdū conui-
 cio uerberari, q̄ sibi perpetuam iustamq̄ pro tan-
 torum uirorū ornamentis propugnationē susce-
 pere, aduersus eū hominem q̄ omnis humanitatis
 oblitus, neq̄ sacræ mortuorū memoriæ unq̄ pep-
 cit, neq̄ quicq̄ habeat deliberatius q̄ in eorū stu-
 dia, literas, uitā contumeliose increpādo, omniū
 nomini ul' ppetuas tenebras offundere, uel ad po-
 fteros infame id & noratū transmittere. Sed alio
 prorsus, alio, atq̄ tu speres, hō amentissime exitu
 res tota concludet̄. Nā & illi quā adhuc apud oēs
 mortales dignitatis uirtutisq̄ suę gloriā obtinu-
 erunt, eam apud omnē q̄q̄ posteritate m̄ augustis-
 simorū monumentorū suorū religione facile tuebit̄
 tur, & tu, qd̄ unum potissimū præpostere ambis,
 q̄q̄ ut potiare oīa diuina & humana iura peruer-
 tis, assequere qdem illud, & fortasse uiues, sed in
 p̄cēnā, mihi crede & ī ignominia nobilitat̄ uiues,
 nō sanē aliē scelere tuo sempiternæ hominū me-
 moriæ

moriæ cōmendatus ac Iudæ perfidia, Arrii insania, Dioscori arrogantia, cæterorūq; seditiosorū impietas hodie cōmemorat, & ab optimo q̄q; de testata uulgo etiam execrat. Vos autem ne hæc à me acriore ullo in hominem odio asperius dici existimetis, q̄ & si dignissimus is est oīno, q̄ non modo aperte, uerū etiam gratis libenterq; cū rep. susceptum bellum, impie gerat, tamē ita Christū propitiū ipse habeam, uosq; saluos uideam oēs, ut cum quoq; saluū & incolumē nobiscum esse iā pridem studui, & etiam nūc exopto. Atqui reip. deesse non possum, cui tam sum amicus q̄ q̄ maxī me, neq; uos ab ista mēte deducere nisi fontes sceleratissimi eius consiliū aperiam, & q̄lis is sit, q̄ duce à recta religionis uia, in Hussianorū sectā aberrastis. Vobis hic planū faciam, idq; paulo q̄ uelim nonnunq; seuerius, ne nos uidelicet causæ nostræ parē confidere existimetis, si cū hoste multo leui⁹ quàm ille cū ciuib⁹ suis egerit, semp̄ agere uideamur. Sic em̄ uos ab eo p̄suasos esse audio, ut q̄sq; sentiat optime, ita improbos insectari acerbissime. Qua quidem ratione & si in neminem iustius q̄ in illū ipsum qui hanc legē tulerit, eamq; contumeliosissimis suis etiam scriptis fanciuerit,

C iij inuehī

iuehi nos & declamare oporteat, tamē erit apd̄
 me antiquius qd̄ uel causæ nostræ dignitas postu-
 let, uel etiam hoc in genere natura mea ferat, q̄
 quid petulantia eius atq; odiosa peruersitas me-
 reatur, nisi si quando fortasse importuna eius au-
 dacia uictus atq; expugnatus, ab hac animi æqui-
 tate deiiciar. Quod sicubi casu aliquando contige-
 rit, par erit, opinor, ut iusto meo dolori ignosca-
 tur, nec ego me indigna dicere existimer, cū illo
 digna q̄dam dicere, interdū uidebor q̄ me eo ne-
 cessitatis pertraxerit, ut modestiam meam sine
 summa preuaricationis suspitione tueri non po-
 tuerim. Quare uos ne in ea q̄dem opinione diu-
 tius errare patiar, ut cum si non satis neq; pruden-
 tem, neq; in scribendo moderatum, bonū saltē ui-
 rum & frugi esse arbitremini, quem quasi conti-
 nentem & integrū hominem nonnulli uulgo cō-
 mendare non desinunt. Ego enim si quem ea in-
 tēgritate præditum esse certo sciam, ut nullis au-
 ritæ fordibus capiatur, ea grauitate & pudore se-
 ptū, ut omnes corporis uoluptates seuerē exclu-
 dat, laudem q̄dem ijs nominibus hominē, sed non
 propterea tamen cum esse uirum frugi continuo
 iudicem. Maius est omnino & splendidius probi-
 tatis

tatis nomen, quod ut duabus hisce uirtutibus amplitudinem suam tueri possit. Atque ut hic omittam quaque incertum sit id, de quo cum uno isti dilaudant, neque enim ea res cuique explorata esse queat, quaeque abstinentia ista in illo uirtutum choro locum obtineat, obtinet enim, credo, infimum, bonum eum tu mihi iustumque hominem appellas, quod caeteros praese impotenter aspernet? quod meliores calumnietur? quod defunctorum innocentiam infectetur? quod odio effluans, iracundia ardens in contumeliam praecipit feratur? quem perfidia insidiosum, leuitas seditiosum reddiderit? quem caeca uel dominandi, uel nominis sui in honorem adducendi cupiditas ad legum reique publicae interitum stimulet atque appellat? Omnibus necesse est, omnibus, non uno aut altero uitio careat is, quod se frugi & bonum uirum hac in re. & dici & esse cupiat. Neminem superbe contemnat, neminem falso criminet, non in alterius exitum iracundius incurrat, non inimicitias libenter gerat, datam fidem sancte praestet, sacram mortuorum memoriam religiose colat, humanitate & beneuolentia quo ad eius fieri potest, complectatur omnes, prostremo nihil ciuium suorum pace atque concordia sibi ducat antiquius. Haec qui faciat, etiam

si aut ad rem paulo uideat̃ auuidior, aut à uolupta-
 tibus interdū non alienior, possit fortasse uir bo-
 nus dici, atq; id ipsum tamen uulgi adhuc & po-
 populari tantū opinione, non item ex persuasionis
 Christianę formula atq; sententia, ad cuius qdem
 præscriptam uiuendi religionem si qs Mart. Lu-
 teri actam uitam & facta nūc dirigat, qd uis cer-
 te potius q̃ ē religione Christianus esse reperiet̃.
 Quid enim tam alienū ab hominis Christiani in-
 stituto, atq; præ gloria potentiãue sua Christianę
 reip. statum non modo seditiosis concionibus &
 famosis libellis, sed barbaricis etiam minis & ar-
 morū terrore oppugnare? Neq; em̃ ignota sunt,
 quæ ille de cogendo impiorum exercitu molitus
 sit, quæ de ijs omnibus, q̃ à se in rep. dissentirēt, cō-
 filia inierit, quæ & si in eum ipsum, eiusq; sectato-
 res statim non uertissent, sunt ea nihilominus ta-
 men eiusmodi, ut eum esse mente minime omniū
 Christiana, fidem uobis aperte facere iam tū po-
 tuerint. Age uero senserit ipse de rep. unus ex o-
 mnibus optime, q̃ qdem omniū iudicio sentiebat
 pessime, nū plus tamen hominē modestū, & ciui-
 lis officij non ignarū q̃ nobis pbare poterat, con-
 tendere oportuit? Neq; em̃ si resp. priuatos aliq̃t,
 quos

quos ipsa persuadendo regere non queat, potest suo iure cogere, iccirco paucis liceat, cū persuaderi populum posse diffidant, uim reip. atq; bellum ciuibus suis inferre. Eadem est enim, si fortè admonendi estis, patriæ in ciueis, quæ patris in liberos potestas, neq; sanè magis priuato cuiquam reip. arma intentare fas est, q̄ filio ius parèti manus ulla ratione afferendi. Vnā porrò esse Christianis om̄ibus communè & patriam & ciuitatē, & remp. quæ nos sacris illis liquoribus delibutos atq; perfusos exceperit, quæ salutareis initiatis leges, ad quarū præscriptū uiueremus, descripserit, neminè uestrū dubitare arbitror, haud profecto magis q̄ de eo bonorum quenquam ambigere, si quem unquam Mart. certe Luterum hodie in seditiosis & perditis ciuibus, si modo istiusmodi homines ciues appellandi sunt, omnino numerandum atq; habendum esse, qui composita iam olim legibus & constituta patrum decretis rep. omnia p̄ uim & oppressionē turbare, miscere, euertere tentarit. Atq; neq; eò magis uir bon⁹ existimandus est, q̄d nullū eius certū p̄terea sceleris crimen in priuatū a liquē hic à me p̄ferat. Nā neq; ad accusandum hominem huc descendī, nisi quatenus

uos

uos à uera religione ad impiæ istius sententię opinionem abstraxit, neq; qualis in q̄tidiano & domestico esset usu, mihi magnopere quærendū putauī, q̄ qualis in communi uitę consuetudine & in rep. esset uiderem, neq; uero si quid crudeliter, libidinosè, fraudulentè uè priuatim eum commississe alicunde rescissem, id quoq; mihi cōmemorandum hic ducerem, q̄ cū uos non aliter ab ista sententia deduci posse uideam, nisi scelestum hominis animū hic patefaciam, tamen inuitus illius in uos remq; publicam & fraudes & crudelitatem attingā, mihi planè interim conscius & q̄ ob eas res intimis sensibus angar, & quā nō libenter in hominem, q̄ se Christianum esse affirmet, quantumuis iusta de causā, dicam. Quare tātum habetote, alijs inflammari cupiditatib⁹ uulgi animos, alijs ambitiosorū mentes hominum facibus incendi. Ab his, q̄ inanis modo laudis opinioni & regno suo seruiunt, plebeia ista & popularia uitia omnia astute compesci, ut etiā cū maxime fallant, boni uiri habeantur. Ab illis quos nulla neq; principatus, neq; ppagandi nominis sui cura tangat, præsentem modo & reformidari pœnam, & confectari uoluptatem. Ac profecto humilioris atq; angustioris

stioris est animi, ullo uel sordidæ pecuniæ, ul' effice-
 minatæ uoluptatis studio teneri, eius autē q' uul-
 gi sermonibus sit deditus, uiliora ista contēnere,
 aut certe dissimulare, dū summa multitudinis ad-
 miratione amplissimū nomen consecutus, id etiā
 aliquando assequatur, ut omni imperio & hono-
 re dignus tandem iudicet. Quod porro se Mart.
 Luterus hæc omnia quæ faciat, reip. causa facere
 dicitur. Primū, q's ei hoc ipsum credat? quē priua-
 to consilio tam multa aduersus bonorū omnium
 consensum turbulente miscere uideamus? Dein-
 de ut etiam ex sacris literis aliquid afferat, ul' po-
 tius ad causæ suæ commodū ex ijs aliquid detor-
 queat, q' conat' suos quasi diuinos nobis probet.
 Ecquem unq' seditiosum tam stulte arrogantem
 fuisse putatis, quin & è religione ea esse affirma-
 rit, quib' sibi ad res nouas uiam muniret, & acti-
 onibus suis diuinorū in primis librorū authorita-
 tem prætenderit? Nam qua tandem ad perturbā-
 dam Remp. fiducia accessissent, nisi ea à se afferri
 confirmassent quæ cū essent omnibus utilissima,
 tū uero diuinis præceptis tradita? atq' uel Petri,
 uel Pauli, uel alicui' de duodecim illis Christi le-
 gatis autoritate iam olim cōprobata? At ea est
 Mart

Mart. Luterus tum integritate tum continentia,
 ut ijs nominibus apud populares suos bene in pri-
 mis audiat. Quid? q̄si uero factiosorū quenq̄ tam
 profligatis moribus unq̄ fuisse existimetis, ut nul-
 la oīno aliquarū uirtutū uel expressa uel adum-
 brata signa habuerit? Nā qd Manicheo? qd Apol-
 linari? qd Macedonio? qd Porphyrio? qd Noua-
 tiano obiectū putemus? Auaritiam? ne, an impu-
 dicitiam? Neutrū certe, cū eos ne leuissima qdem
 huiusmodi uitiorū suspicio attingeret, & sancta
 rectisq; studijs dedita uita uulgo etiam cōmenda-
 ret. Nullū igitur criminandæ uitæ suæ locū reli-
 querunt? Nullum oīno qd quidem memorię pro-
 ditum sit, sed causæ damnandæ suæ occasiones de-
 derūt plurimas, atq; ea una re damnati sunt, etiā
 ab ijs, apud q̄s in moribus diu fuissent. Quid ita?
 qd impiam ipsorū mentē, & superbam contra to-
 tius reip. consensum, peruicaciā omni priuato cri-
 mine grauiorē ducerent. Quo pacto? qd peruul-
 gata & quotidiana ista delicta, & si diligēter uin-
 dicanda essent, tñ uel impetu plurimū cōmitterē-
 tur, uel ad paucos oīno uenirent, uel suos etiam
 tñ sequerentur authores. Quid tñ? leuius id esse
 rati sunt maleficiū, q̄ pauci temere, q̄ q̄ multi de
 industria

industria grauissime læderentur. Eos autē qui de deo, de religiōe, de rep. male palām sentirent, nō tam priuatis aliquibus aduersari, quā cū superioris ipsis bellum impie gerere, tū etiam imperite multitudinis animos ad eandem sectandam impietate, euertendamq; religionē nefarie sollicitare. Quo id tandem illos modo? tum probabili scilicet disputationū suarū ratiōe, tū uero magis aliqua pbitatis uirtutisq; opiniōe. Nusq; n. pronior est religionis lapsus, q̄ ubi q̄s magna religiōis doctrinēq; fama, impiæ rei sanctitatis p̄odus, & eruditionis authoritatem afferre uideatur. Eadem est igit nimirum Mart. Luteri causa, q̄q̄ illis iure quidē optimo damnatis, insignem oīno facio iniuriam, qui eos huic pesti a teq; labi nūc cōferam. Quid em̄ in illis uel præter sanā mentē quisq; desyderauit? uel præter p̄tinaciā grauius aliud accusauit? cū nihil iste interim cū eorū ornāmētis atq; laudib; cōmune habeat? pertinaciā tantū & seditionis eorū mētis sensum imitetur? ita tñ ut illorū singuli, alijs atq; alijs tēporibus, unū q̄ddam, idq; tum, cū nondū reip. ratio planē cōstituta esset, obstinatius tutati sint, iste quicquid unquā à quouis in religionē excogitatum sit, ac reip. ipsi⁹ iudicio palām

palàm damnatum, hoc tempore contumaciter & petulanter defendat. Breuiter, cū illorum causæ præter causam defuerit penè nihil, huic autè hodie præter illam latronū manū nihil omnino adfit, eatenus illis comparatus existimetur, ut si nō aliam ob causam, iccirco quidem certe uir bonus neq; esse neq; dici posse intelligat, quod superbatum mente tū oratione Po. Christiani iudiciū nō modo ludibrio habuerit, sed se etiā illud ui & armis, quando aliter non posset correcturū pronūciarit. Neminem. n. uestrum latere puto, quidnā Pont. Maximo responderit, humanissime per legatos suos monenti, ut si quid uel in q̄ de religione addubitaret, uel q̄d reip. statui conducere arbitraretur, haberet, id ne in ultimis apud imperi tam plebem terris seditiose iactaret, sed Romę ĩ ipsa hominū luce, in amplissimi collegij uel potius in ipsius reip. sacrario religiose exponeret, fidem publicā si postularet, se hanc ei bona fide daturum, pecuniam in uaticū si peteret, hanc quoq; ei se liberaliter curaturum. Hic ego uos iudices ipsos planè constituo, credo fuerit hominis Christiani, mitto non parēre, uerum ad ea sic respondere, ut diceret se nō solū summo Pontifici dicto audientem

audientem non futurum: quod certe ipsum, cuiusmodi esse dicem⁹? sed cum sibi uideretur commodum se ad euertendam eius tyrannidem, cum maximis gregalium operarumque suarum copijs Romam uenturum. Quid est quod Caesari senatuique ad ocium & ad pacem cum comiter adhortantibus, contumaciter ob os, et impie gladiatorioque animo respondit, ac plane praese tulit, gestire se, quod discordiarum & armorum author generi humano esset, idque se Christi exemplo facere homo religiosissimus ibidem predicauit. Perinde uero cum Christus bellum a se non ocium terris allatum diceret, terrarum nomine barbaros & omnes a uera pietate alienos homines non significaret, quos aduersus persuasiones Christianae religionis nefarium & inexpiabile bellum statim gesturos esse praeuiderat. Suae certe disciplinae alunos, atque eos ipsos Christianae religionis Antistites mox futuros, etiam tuum cum in caelum sese ipse iam reciperet summa illa oratione nullius rei diligentius admonendos putauit, quam ut pacem mutuamque inter se charitatem colerent, atque earum rerum cura nihil antiquius unquam haberent. Hic uero qui se hodie unum Christi Opt. Max. aemulum, & diuinum sacrorum librorum interpretem, quasi que Esdra atque adeo Paulum alterum esse gloriatur, non Turcarum, non Arabum,

D non

non Persarum, non cæterorū itē barbarorum, q̄s etiā armis nr̄is uexari fas esse neget, sed Christianorū planē omniū, sed Pōt. in primis Maxi. sed se natus atq; Cæsaris etiā ipsius religiosissimi principis hostem se aperte p̄fiteretur. Quod cū ita sit, & se talē Luterus etiā aduersus eos gesserit, q̄bus semel Po. Christiano, ac potius deus opt. Max. ne qd resp. detrimēti acciperet, negociū dedit, nemi ni iā puto, mirū uideri debet eum ab altero, q̄ pōtificio iure in impios uterēt, quasi male de religione sentientē, uel potius contra eā multa machinantē ex sacra hominū cōmunitate exterminatū esse, ab altero q̄ rēp. armis tuerēt, etiā maiestatis damnatū, & in hostiū p̄scriptorūq; numero habitū. Quid em̄ illi facias, aut quē nobis cū eo homīe societas iā esse possit, q̄ nec legib⁹ obtēperet, nec magistratib⁹ pareat, nec melioribus morē gerat⁹ nec qcq̄ magis q̄ ciuiū suorū ociū & pacē metuat⁹ q̄ deniq; ad excitados Po. Christiano funestos tumult⁹ omnē ingenij sui uī atq; impetū contorqueat⁹. Profecto uti peritiores medici, ea mēbra statim uel adurere uel amputare solent, quæ ipsa cū putribus corrupta sint hulceribus, etiam integris corporis partibus uitii & labem asserunt, sic isti-

uimodi

uismodi hominum pestes, quauis ratione à cōmuni tanquā humanitate corporis refecandas esse sapientissimus quisq; semper iudicauit. Verum nō id à nobis hic agitur, Mart. Luterū dici quem conueniat quouē affici tandem supplicio sit æquū, id eñ nec dubiū est, & legibus, opinor, satis definitum, sed num in eo tanta elucescant uirtutum ornamenta, ut ipsius unius sententiam, totius reip. authoritati à uobis antelatum esse oportuerit?

Atqui duas tantum, atque illas ipsas eiusmodi ut his caruisse omnino sit turpius, quàm eas habere præclarum, in eo nam nulli uirtutes admiratur, nimirum ignari, quàm istæ illi cum multis hodie sint cōmunes, quos tamen præ Lutero suo contemnunt omnes, nec in eo ipso satis exploratæ, in quæ tamen ex tanto uirtutū numero solæ, tam ambrosiose laudent: quæ eñ se uel pudicitia uel integritatis eius periculū diligenter fecisse, affirmare audeat? Neque enim facile id est, neque semel & iterum, neque modicis in rebus istiusmodi hominum animos tentasse satis est. Multos annos in magna occulte peccandi tū facultate, tū licentia, innocēter uixerit, opus est his, quæ mihi singulari uel pecuniarū uel uoluptatū contemptu cōmendatum esse
D ij cupias.

cupias. Nec enim cuiq̄ qui aliquo fit tractandarū rerū usu, obscurū esse potest, quāta fit humanæ uī tæ uanitas, quanta etiam in plerisque naturę imbecillitas, ut ne possint quidē multi, aut etiā si uelint peccare tñ audeant, quā deniq; flexibilis sit hominū, ad sustinēdam oēm tū uirtutū simulatiōnē, tum uitiorū dissimulatiōem, frons, oculi, uultus, oratio, si quis experiendo nō satis cognouit, studio quidē, ac ueterę certe uolutādīs monumentis didicisse potuit & percepisse. Tamen si haud dū ipse sanē uideo, ut opes iste in minimis ponat, q̄ nulla de re, tantas ubiq; tragædias, q̄ de Pontificū auaritia concitet, q̄s q̄dem diuitias si rantepe contēnendas esse iudicat, cur apud Populares suos hoc unū tandē penē semp̄ habet in ore, & magna uoce q̄ritur: iam ferē exhaustā esse illorū fordidibus & flagitiosissimis nundinis prouinciā uniuersam. Nolo equidem cuiusq̄ inferuire auaritię, nec enī debeo, nec si uellē possem, sed tñ neq; q̄cū ab iuitis exigi scio, neq; satis mirari possum, haud paulo plura hac de re q̄ de cæteris sacerdotū flagitijs ab eo uerba fieri. Vobis id qd̄ significet, qd̄ ue de eo alijs suspicient, nescio. Ego q̄dem, eius q̄ pecuniā despiciēdā oēm iudicet, esse puto, nec illam
cuiq̄

cuiq̄ om̄ino inuidere, nec eorū q̄ ea careant, uicem
magnop̄e dolere. Optare aut̄, ut locupletes fortu-
nis suis recte utant̄, paupes ipsi, uti ne q̄ carum
desiderio unq̄ teneant̄. Atq̄ ut semel, quod sentio
hac de re dicam, mihi quidē persuasum est, nihilo
ferē turpius eū facere, qui cū paupertatē profes-
sus sit, tñ alterius auaritiā ferre non q̄at, eo q̄ tur-
pi pecuniæ studio & infinita lucri cupiditate pa-
lam ducatur. Sed sit sanē mirus diuitiarū contem-
ptor Luterus, quas tñ ita ille aspernatur, ut men-
dicitatis, non dico onus, sed ne nomen quidē ip̄m
tolerare possit. Scitis em̄ q̄ de tollēdis uel etiam ē
rep. Christiana penitus exterminandis sacris il-
lis quatuor mendicorū sodalitatibus, cū sepe con-
cionatus sit, tū uero nup̄ ad Fabianū Felicem con-
scripserit. Ut etiā in eorū peras, atq̄ manticas pe-
tulanter ille quidē, sed planē etiā frigide & insul-
se luserit, non puto etiā nunc uos ignorare. Atq̄
bonorū omniū iudicio si q̄ in hoīm gñe priscae reli-
gionis & sanctitatis decus ad huc spectatur, in eo-
rum profecto quorū ille sportulas ipsa paupertate
odit peius erūnis potissimū & institutis hodie ap-
paret, atq̄ adeo elucescit. Verū hac de re posteri-
us, aliud enim in alio de istius moribus mihi dicē-

dum semper occurrit, sit igitur eo sanè ingenio Luterus, ut omnes omnibus opes libenter cōcedat, ipse mendicitatē æquo & hilari animo unus toleret. At eundē esse hominē frugi, & q̄d isti iactāt, rarum q̄ddam ueteris parsimonix exemplū, mihi persuadere q̄ possum: quem ex uoluptuario Iouiniani instituto, nulla magis de re laborantē uideam, q̄ ut à maiorib⁹ nostris indiēta statis anni diebus atq; tēporibus ieiunia, quasi non ferenda sumptuariæ alicuius legis decreta antiquentur: interdictus pariter quadrupedū, & auuū in mēsis usus, omnibus om̄ino restituatur: Quod si quis hoc illi cum popularibus suis cōmune esse uitium contēdat, q̄s natura uentri obedientiores finxerit: illud quidem planè ipsius fuerit, p̄prium hoc tempore: quod sacerdos cum sit, & in Augustinianā ea lege sodalitatē cooptat⁹, ut reliquū ætatis ab omni muliebri congressu alienus degeret, cœlibē tamē agere uitam unus omniū apertissime hodie recuset. Certe em̄ in sacro sanctā Niceni cōcilij auctoritatem, quā ipse sanctissimā esse p̄sæpe testat⁹ sit, uel ob hoc unū totus aliqñ fertur, quod illius decreto ijs, qui ad rem diuinā faciendā consecrati essent, ducendæ uxoris ius omnino denegaretur.

Sed hæc quoq; postea, ubi disputationis eius rationes putabimus, tractabunt à nobis accuratius, quæ mihi tamen hic quasi in transcurso leuiter attingenda existimaui, ut cū domestica eius uita nihilo uobis q̄ mihi esset exploratior (nemo enim uerum ipso familiariter est usus) ex præclaris eius sententijs atq; præceptis q̄lis sit, aut certe esse studeat, homo antea obscurus, & hac sola repentina infania nobilis magis q̄ adhuc planè notus, cōiecturā facere possemus. Nam q̄d quidā etiam nunc nulla eū obscœna corporis uoluptate capi insolenti^o hic admirant̄, doleo eqdē istos de cupiditatis suæ turpitudine tam aperte fateri. Nemo enim in alio quicquā admodum admiratur, q̄d aut habeat ipse, aut etiā se consequi posse si paulū cōniti uelit, non diffidat. Sed admirent̄ sanè, si cū turpi intemperantia flagrantē illū, & in Venerem pronū esse sciant, tamen aliq̄ singularis continentiae exēpla ab eo edita, præferre possint. Sin autē uel nihil eius modi habēt, defināt nobis mēdacijs suis uelle imponere, uel etiā ille infirma fortasse ē ualetudinē, inbecillus, uel honoris potentiae, uel cupiditate suæ inflammatus, nesciunt profecto nesciunt, neq; qd animi uirtus, à corporis uitio differat, neq; quātam

etiam ex inani uirtutis laude, uoluptatē homines
ambitiosi percipiāt. Etenim quādamodū libidini auaritiaēq; deditum animū, nullā oīno dignitatis rationē habere constat, sic uix unquā fieri potest, uel nuquā potius fit, ut cuius mens tota in gloriā cupiditate occupata sit, ei⁹ ad obscœnas corporis uoluptates, aut ad infame pecuniæ studiū sensus facile detrahat. Neq; uero hæc à me eo cōsilio ita disputant, ut aut quenquā laudū suarū fructu coniecturis spoliari cupiam, aut duas istas pusillas Mart. Lutero uirtutes inuideā. Non sum tam iniquus, non tam ieiunus, tam angusti animi, q; bonā certe ei mentem, atq; omneis omniū generū uirtutes optare nō desino, sed eò scilicet hæc à nobis coarguunt, ne infidiosas aliquas & magno multis malo, exitioq; tandē omnibus futuras, eius hominis laudes temere admittatis, in quā maximū cæterarū uirtutū splendorē desyderetis. Sic enim ipsas inter se colligatas implicatasq;, & quasi indissolubili quādam nexu reuictas esse uirtutes audio, ut unā earū quæ habeat, oēs habeat, una quæ careat, oībus oīno careat. Vere an secus, nō mihi magnopere hic disq;rendū arbitror, cū de eo dubitare possit nemo, quin ab illo absit omnis uitæ dignitas, omne uirtutis decus, q
neq;

neq; societate hominū sanctę tueatur, neq; ueritatem rerum p̄spicere, ac rationē expedire queat, neq; eorū quę fiant, quęq; dicant̄ ordinē & modū teneat, neq; glorię imperij'ue cupiditati caste moderari possit. Quod cū dico, an nō unā q̄ in Mart. Lutero requirant̄ uirtutū instrumenta, ea à me p̄stringi cognoscitis omnia? Quis em̄ in eo uel me diocrem prudentiā non desideret, q̄ dum sibi nomen & imperiū molit̄, stultitia sua tantum sibi tantum uobis, malorū contraxerit? q̄s nō temperantiam q̄q; & modestiā, q̄ in omnibus etiā mortuis acerbissime exagitandis sit omniū mortaliū longę intemperatissimus? At iustitiā, quę omnes unā uirtutes ipsa contineat, nemo in eo desiderarit.

Credo equidē, q̄a ut ea iā nulla sit, dies ac noctes ille moliat̄. Quid em̄ est aliud res iudicatas infirmare, iudicia tollere, leges antiquare, dānatos restituere, sacra p̄phanis communicare, eos quibus resp. regendā eam cōmisit, in ordinē cogere, oīa deniq; armis p̄turbare, nisi cuiq; ius suū non modo nō tribuere, sed contra ius ac fas omne, id uolenter auferre, & unicuiq; crudeliter eripere? Talis ergo reliqua Mart. Luteri uita cū sit, nō ab re mihi suspicari uideor, ea quę à conductis istis &

D v emptis

emptis eius laudatoribus prædicantur, dici nullo
 mō posse, quæ uero dici possint & debeāt, ea oīno
 non dici & summa diligentia occultari. Nihil tu
 igitur eorum, quæ de singulari ipsius continētia
 atque opum despicientia narrantur, acceperis?
 Nihil planè duntaxat ut has una honestatis cau-
 sa uirtutes ab eo complecti existimē. Nam quin
 ambitiose deliciarum omnium & pecuniarū cu-
 piditatem tegat, nihilque uerbo publice probet,
 quod non cum laude & dignitate sit cōiunctum,
 de eo non mō non dubito, sed ei etiam ad ea quæ
 molitur cum primis necessariū esse iudico. Quis
 enim Christianū ferat hominem, præsertim no-
 uandarū rerum authorem, qui uoluptate sua uti-
 litatēq; omnia metiatur? Seditiosus ante omnia
 oportet bellū diuitijs palàm indicat, palàm ab o-
 mni luxuriā abhorreat, palàm omne uoluptatū
 genus defugiat, incessu tardior, amiētū obsolen-
 tior, corpe incultior, supercilio tristior, uocis so-
 no, aut summisso lenior, aut cōtento atrocior, aut
 inclinato grauior, aut inflexo miserabilior, mire
 em̄ hæc ad pullatū p̄tinent circulū, breuiter hanc
 unā ad uulgus nullo negotio capiendū tenendūq;
 uia seditiosus habeat, ut se cum omnia reip. causa
 facere

acere dicitur, tum plebis cupiditatibus plurimū indulgeat, tum uero se sanctissimorum uiroꝝ institutis deditum esse studiosè diligenterq; assimulet & fingat. Sic em̄ tum ipse fidē imperitæ multitudini facillime fecerit, tū nisi prudētiores melioresq; primis eius conatibus mature obstiterit, ad extremū armis quoq; ad labefactandā rep. aperte aggredietur. His em̄ certe pfectos inijtis Arrianos, his Manichæos, his Donatianos in rep. impetū olim fecisse accepimus, & Luterum ad præsentē euertendū ciuitatis statum grassari uidem⁹. Sed cū de eo neminem uestrum dubitare iā posse confidā, quin q Mart. Lutero sit moribus simillimus, idem neq; uir bonus sit, neq; à Christianæ discipline pudore ñ alienissim⁹, illud nihilomin⁹ tū uereor, ne uos nullo grauiore scelere obstrictos esse arbitremini, qd eius cōtra rep. hoīs secuti sitis partes, q cum animi altitudine maxia sit pꝛeditus, tū uero doctria quadā singulari & eximia eruditiōe ornatus esse uideat. Ego uero quænā in isto existat animi magnitudo, non sanè dispicio, nisi fortasse fortē uirū uobis appellare libeat eū, q uasta & ipotēti opiniōis suæ pꝛuasiōe sublatu, se plus unum quàm uniuersam rep. posse cupiat, qui

qui ius omne & fas extinguat, omnes aspernet,
 nulli pareat, ne magistratibus quidē ipsis ullū ho-
 norem habeat, deniq; q nullum laborem recuset,
 nullum periculū defugiat, q̄ uel perturbata, uel e-
 tiam oppressa rep. nomen suū immortalitati cō-
 mendet. Quod si ita est, & hominem q sic omnes
 omniaq; despiciat, quasi magnū & fortem uirum
 uobis pleno ore laudare pmittitis, nihil planē af-
 feretis, quāobrem non etiā insignes latrones, &
 tyrannos & p̄dones omneis, & qcunq; usquam
 unq̄ fuerunt factiosos ciueis admiremini, q̄s ela-
 to cupidoq; ad maximas sibi cōparādas opes ani-
 mo, nihil non ausos fuisse, manifestius est q̄ ut id
 uobis hic à me demonstrari necesse sit. Nos cōtra
 excelsi atq; trāquilli ingenij uirū, cum demū esse
 censemus, q cū & libidinē pudore uicerit, & furo-
 rem ratione depulerit, tū neq; imperia appetat,
 neq; gloriā concupiscat, q fortuna contentus sua
 gete uiuat, & quemcūq; casum deus tulerit, forti-
 ter hunc atq; placate sufferat. Eos autē q uel me-
 tu frangant, uel à cupiditate uincantur, uel impe-
 rium pati non possint, uel etiā alia quauis agri-
 tudine perturbent, longe ab illa uiri fortis con-
 stantia dignitateq; abesse iudicamus. Quorū qdē
 esse

esse in causa & numero Mart. Luterū, quis hic iā
neget? primū qui tam timidus sit, ut cū se & Chri-
stianæ pietatis defensionem unū suscepisse glori-
etur, & de summo inter gregales suos mortis cō-
temptu iactitet, nunq̄ tamē nisi aut accepta publi-
ca fide, aut militari illa manu stipat°, sit ausus ex
ea in quā sese abdidit munitissima latronum arce
in publicū prodire, p̄fecturus scilicet infrequen-
tior, etiā in aliena præsidia solus & q̄cunq; uoca-
retur, nisi & causæ suæ diffideret, & scelerū suorū
conscientia territus de se uehementer timeret, &
miserā illam anxiamq; & p̄cariā uitam pluris q̄
omnes Christi rationes duceret, p̄ quibus rationi-
bus, quas tñ ille quantū in ipso est conturbat, q̄d-
uis homini Christiano suppliciū libenter esse sub-
eundū cum ipse q̄q; profiteat̄, quidnam aliud su-
spicari possumus, nisi nobis esse negociū cū eo ho-
mine q̄ ad maledicendū & conuiciū ex tuto cui-
uis faciendum sit longe audacissimus, ad pericu-
lum aliqd uel p̄ Christi religione, cui° se causant
agere mentit̄, adeundū multo timidissimus? De-
inde cū diuinis mandatis persæpe moneamur, cū
ut eorū q̄rum sumus in potestate & tenemur im-
perio, rationē in primis habeamus, tum sacrorum
Antisti

Antistitibus dicto audiētes uti simus, quàm bene istum legibus parēre credamus, qui ne imperio quidem ulli præclaris illis suis decretis locum relinquat, nimirum impunitatem sibi, cæteris' que coniuratis infinitam licentiam pollicitus, si qui umultuantes ciueis, pro potestate coerceant, nulli omnino existant, hoc est si æquabili iure utamur, uel inter nos potius sine ullo ordinum discrimine, sine duce, sine magistratu, sine legiferarum more tumultuemur. O hominem cautum, & in constituenda rep. prudentia singulari præditum. Iam quàm inuictum aduersus oēs cupiditates sedatum' que gerat animum, cum ex concionibus & scriptis, infandis' que ipsius conuitijs, tum etiam hīc perspicere potestis, quod homo, uel monstrum potius ex diuersissimis, ac inter se maxime contrarijs uitijs conflatum, dubium' que maleficij magnitudine timidius, an intemperantia audacius, inauī doctrinæ persuasione arrogantius, an sordium suarum conscientia abiectius, natura leuius, an opinione peruicacius, stultius denique apud prudentes, an astutius apud stultos, tam incredibili nominis sui nobilitandi cupiditate ardeat, ut quo aliquid apud im-

peritā

peritam multitudinem esse uideatur, nō dubitet
 constans & perpetuum generis humani iudiciū,
 præ opinionis suæ errore fastidiosè contemnere,
 in sanctam eruditorum omnium uirorum conspi-
 rationem petulanter inuadere: deniq; mortuos et
 uiuos præ se omnes inscitia, uecordiaq; acerbis-
 simis uerbis condemnare. Nam ut dominandi li-
 bidine tam multa turbet, mihi equidem persuade-
 re interdū uix possum, præsertim cū uel tot firmæ
 reip. præsidia, uel extremā postremi hominis in sum-
 mis uite ac fortunæ sordibus conditionē atq; cau-
 sam considero. Rursus cum uel minaces eius con-
 ciones lego, uel inita de inferendo Italiae bello
 consilia audio, uel numerosam illam quasiq; præ-
 toriam impiorū cohortem, atq; hominis ipsius amē-
 tiam furoremq; mihi ppono. Qui neq; i discepta-
 tionem descendere, neq; causam dicere, neq; publi-
 co ullo aut legitimo iure secū agi uelit, & omnem
 cæcæ mentis impetū ad euertendū hunc reip. sta-
 tum contulerit, facile nonnunq̄ in eā opinionem
 adducor, ut id quoq; illi deliberatum à principio
 decretumq; fuisse existimē. Labefactata cū rep-
 quemnā aliū potius reip. potiturū sperare debuit,
 nisi cum qui priorem ciuitatis statum euertisset.

scq;

seque perditę plebi aduersus optimates ducem au-
 dacissimū semper præbuisse? Et quisq̃ hunc aut
 optandū nobis principem iudicat? aut bonum &
 fortem uirū mihi adhuc appellatur? qui iusti atq;
 excelsi animi ne umbrā quidem unq̃ uiderit? q̃ nos
 primū quasi uulpecula fallacissima fraudibus &
 insidijs suis circumuenire tentarit? deinde etiam
 truculenta cristati draconis specie territos fran-
 gere conat⁹ sit? q̃ paci atq; ocio inimicus ad a gē-
 dam, rapiendā remp. cū sceleratissimis latronib⁹
 societate coierit? q̃ gentes feras armatas ad delē
 dam pulcherrimā, & eā certe unde omnis ad nos
 humanitas, omnis religio p̃fecta sit, orbis terrę
 partē adducere cogitarit? q̃ hominis Christiani
 fortitudinē non parendi facilitate, non clemētia,
 nō beniuolētia, sed contumacia, odio, uindicta,
 maleuolentia definiat? At q̃ hunc in reip. possessi
 one tolerabilē futurū fuisse putemus, q̃ priuatus
 & inops tantā dissimulare nō potuerit insolentiā
 & immanitatem? O nunq̃ satis intellectā uulgo,
 Christianę pietatis q̃etem, fortitudinis uim atq;
 simplicitatē. Ego illum nec in summa imperij li-
 centia cōmodum fore sperē, qui in hac tam tenui
 fortuna, intolerabili iā sit superbia? uel nūc iustū
 &

& magnanimū esse putem, qui magistratuū impe-
 ria supbe detrectet: qui ius omne, ē rep. Christia-
 na tollere conet: cui sint ignaui & pusillanimes,
 quicunq; iniuriam patiētia infringant: longe au-
 tē ignauissimi, q̄ ita ipsi se uincant, ut planē Chri-
 stiana illa animi inductiōe, bene uelint male uo-
 lentibus, bene precent male precātibus, bene me-
 reatur de male merētibus. O hominē, siquidē ita
 sentit, amentē & miserū, sceleratū autē & impiū,
 si cū nobiscū sentiat, ea tñ crudeli ambitione inci-
 tatus concionetur, scribat, edat, paret, meditei, q̄
 uel cogitasse non mō non Christiani sit hoīs, sed
 efferati alicuius & immanis barbari omnē huma-
 nitatē ꝑculcantis. Furē scilicet & adulterū, q̄rum
 iniuria ad unius aut ad alterius famā rem'ue ꝑue-
 niat, quasi sceleratos execrabimur, aut etiā ultio
 dignos supplicio iudicabimus, eū uero qui cum se
 Christianū hominem numerari uelit, tñ simul tot
 populorū, tot gentiū, tot nationū, non mō corpo-
 ribus, q̄d ipsum ꝑ se intolerabile, uerum etiā ani-
 mis pestē & interitū machinei, q̄ funesta ista sua
 face tñ iā in Germania incendiū excitarit, q̄ tāta
 audacissimo cuiq; ꝑposita seditionis materia, ean-
 dem intestino ꝑniciosoq; bello in se ipsam iam ar-
 E marit

marit, quo autore tot iam uiri boni, tot homines
 Christiani, tot adeo sacerdotes ante ipsas Christi
 Opt. Max. aras indignissime trucidati sunt, hunc
 nos hominē castū, hunc nos sanctū appellabim⁹?
 huius si deo placet, pictā imaginē, quasi ille cælo
 consecratus iā sit, radiato quoq; capite conspicuā
 circumgestabimus? Quæ (malū) amentia hæc est?
 Quam ego hanc dei iram esse dicam? uos hæc sci-
 tis, uos hæc uidetis, uos hæc cū fierēt, ipsi sæpe in-
 terfuitis, nec mō nulla adhuc ab eo icxpiable re-
 ligione obstrictos uos putatis, sed hominē tā ne-
 fariū tam dirū, quasi ad modestissimæ & clemen-
 tissimæ illius Christianæ naturæ laudē aspirarit,
 diuino cultu etiā nunc ueneramini? Quidē ista 'ne
 sanguinolenta rabie Petrū & Paulū cælo dicatos
 fuisse, istius ne modi feritate Ioannē & Iacobum
 eodē uocatos esse? Tā ne cruenta uictoriæ palma
 innumerabileis illas tot sanctissimorū, tot fortissi-
 morum diuinæ ciuitatis militū legiones aditū si-
 bi ad superos comparasse credemus? Age facite
 multorū in rep. p̄cipū intolerabiles esse mores,
 facite multorū etiā ciuiū haudquaq; dissimulanda
 esse flagitia, nū eorū tñ odio, illa, quā nobis Chri-
 stus secuit, muniit, patefecit, uia deserēda sic fuit?
 imō

mō adeo, ut uera sint q̄ dicitis, nū illorū tñ imitan-
 di fuere mores, q̄rum à uobis tolerari ampli⁹ pos-
 se uitia negabitis? Nā q̄d illis crudelitātē criminā
 interdū datis, ego uero hac nullos planē corū in-
 quenq̄ uestrū adhuc usos uideo, sed si tñ in aliquē
 more maiorū seueri⁹ aīaduersum est, ijs supplicijs
 q̄ à legibus p̄ficiscant in eū, scio, & ob priuatū ali-
 q̄d publicū uel crimē à p̄phanis homībus esse iudi-
 catū. At uero Luteriani uīi, q̄nā iure, q̄ lege, q̄ tan-
 dē Chrīanæ pietatis exēplo, tot sacerdotes, ea so-
 la de causa, q̄d Luterianā sectā nō fatis p̄bare uī-
 derent, inter ipsas Christi aras suis ipsi manibus
 crudelissīe iugularūt dicā, an maētauerunt? Quo
 iure inq̄ tot Christi sacerdotes, q̄s ille & sancro-
 sanctos esse uoluit, & delicias suas appellauit,
 isti indiēta causa suis ipsi manibus iugularunt &
 immanissīe maētauerunt? O cœlum, O terra,
 sed non faciā, ut aut acerbissimū eorū interitū hic
 deplorē, q̄s iā imortaleis & beatissimos esse iudi-
 co, aut ferinā eorū immanitatē hic detester, q̄s de
 potestate & mente sua Luteri cōcionib⁹ exisse, &
 in rep. immisos esse, mihi facile psuadeo. Tan-
 rum uos admonitos uelim, ne eū quasi diuinū &
 fortē uirū uobis cōmēdatū posthac admiremini,

E ij qui

qui sanguinarios istiusmodi, atq; ex ultia repeti-
 tos barbaria sacrificandi ritus instituat, & iã mul-
 tis seculis salutaris psuasione nã exortu fundit^o
 sublato, in Germaniã ipsam, Galliãq; & uniuersum
 terrę orbẽ quasi postliminij iure qdam, reuo-
 care conet. Quanq̃, si uera sunt quæ audio, nõ sa-
 cerdotes tũ & innocentes, sed ex pphano potissi-
 mũ uulgo fontes qdã homines immolabant, ut à
 Mart. Luter o ueterẽ illã uerã pietatis expertium
 immanitatẽ gentiũ, non æquatã modo, uerũ etiã
 longe superatã esse uideamus. Quod si hæc ille in
 sectatorũ suorũ furorẽ atq; crudelitã trãsfundat,
 uidete (quæso) uel quẽ nam sit eius hois doctrinæ
 uis, q̃ q̃s à se ab omni supstitione ad uerẽ pietatis
 cultũ traductos esse gloriatur, eosdẽ tñ ea re im-
 pios esse & parricidas negare non possit, uel in q̃
 nã hominũ gñe illic regnet, qd qdem tã efferatum
 sit & barbarũ, ut impiã & immanẽ suã crudelita-
 tem, q̃ ne humana qdẽ æqtate quisq̃ tueri possit,
 sanctissimæ religionis loco ponat atq; cõstituat.
 Quod si (ut aiũt) ex discipuloꝝ moribus atq; eru-
 ditiõẽ, de doctoris ipsius uita & literis iudicium
 facere, aut certe coniecturã ducere possum^o, licet
 sanẽ ex præclaris istorum actionibus, & factis, de
 Mart.

Mar. Luteri natura atq; īgenio iudicem^o, ul' oīno qualis sit cōiectura assequamur. Atq; tales nunq̄ neq; Christi ipsius, neq; legatorū eius, neq; facile Benedicti, neq; Augustini, neq; Hieronymi, neq; Francisci, neq; Dominici, neq; Bernardi familiares fuisse legimus. Sed non cogat̄ sanè suorū culpā p̄stare Luterus, tamen istos nunq̄ tm̄ facinus ad missuros fuisse constet, nisi tumultuosis illis cōcionib^o ī reip. defensores ab eo cōcitati extitissent. Sit etiā p̄ me qdē oīni alia uirtute ornat^o, sit cōtinēs, sit abstinēs, nō repugno, mō ne quā in eo nō nulli ad cœlū laudibus efferūt, Christiani animi fortitudinē illi inesse uobis psuaderi sinatis. Quā qdem certū est, non in regerendis conuitijs, nō in referenda iniuria, non in elato cōtumacis animi spiritu, nō in mortis oīnibus uitandæ modis consilio cōsistere, sed in despicientia sui, sed in ea potissimū casti animi p̄bitate, quæ uolūtaria mētis demissione, atq; ingenuo q̄dam ac liberali pudore totā se diuinæ potestati cōmendatā tradat, & p̄ Christi psuasionē deuotā hostiū minis atq; terroribus intrepidā obijciat. Hac itur ad eternā gloriā uia. Hac p̄ceres iēre Christiani. Hac heroes nostri oīnes cœlū puenēre, q̄ram etiā iam uita defun-

ctorū gratia, & mortuos reuixisse & cæcos ocu-
 lorum usum recepisse, & uarijs ex morbis laborā-
 tes, furijsq; etiā exagitados mortaleis multos po-
 testati ualeitudinij suæ restitutos esse exploratū
 habemus. A Mart. autē Lutero nū tale quicq; ad-
 huc factū uidistis ipsi, aut ab alio etiā accepistis?
 Num exanimis ab eo ad uitam reuocatos? Num
 multorū linguas in sermonē solutas? Num surdorū
 aures ad audiendi uim patefactas? Num claudis
 liberā gradiēdi datā facultatē? Num ijs, q; oīibus
 mēbris capti essent, totius corporis firmitatē? Nū
 fanaticis suā mentem? Num deniq; aliqđ cælestis
 uirtutis indicatiū uobis edidit? Atqui aliqđ saltem
 unū diuini ab eo numinis signū allatū esse oportuit
 qui se contra publici concilij autoritatē deo
 autore res nouas moliri, atq; tanta inter Christi-
 anos ipsos discordiarū semina iacere diceret, præ-
 fertim cum nec ullam nobis legationis suę fidem
 faceret, & ea quæ in rep. sequimur, à maiorib⁹ no-
 stris diuinitus instituta esse nobis religiosissime
 persuasum non nesciret. Verū frustra huiusmodi
 quicq; ab eo exquiras, q; sit à uoluntaria illa hu-
 militate deuotiōeq; alienissimus, & oīiū q; unq;
 fuerunt seditiosorū hominū non mō timidissimus,
 sed

sed etiã longe arrogantissimus. At quid illud est
 randẽ, qđ luciferũ de cœlo deiecit? superbia. Quid
 Mariã in cœlũ extulit? animi demissio. Quid Ada
 mun & Euam ex illa sacrorũ hortorum amœni-
 tate exturbauit? quod dicto audientes non fuis-
 sent. Quid Heliã & Moysen cõ, unde illi deturba-
 ti essent, postea euexit? qđ diuinis mādatis semp
 paruissent. Quid Christũ ipsum summi regis ho-
 nore, summi iudicis potestate, summi dei noĩe ad-
 ornauit? nẽpe illa animi demissio, quæ qđẽ omniũ
 uirtutũ sit mater & altrix, ut omniũ cõtra scelex
 parẽs & nutrix superbia. Videte igit, quænam uo-
 bis Mart. Luterus casti & humilis animi exẽpla
 adhuc dederit, qui cũ se hodie unũ Christi uirtu-
 tes recte imitari gloriẽt, eo tñ sit ore atq; animo,
 ut cũ omnibus ijs, q usq; erga principes contuma-
 cia, erga pares fastidio, erga humiliores contẽ-
 ptu ifignes unq; sunt habiti, de arrogatiẽ p̄cipa-
 tu summa cõtentione certare uideat. Sed cũ satis
 multa de hoĩs morib; nũc de ingenio & doctriã
 ei; pauca sunt dicẽda, in qb; qđẽ ita ille se iactat,
 ut uulgo penẽ psuaserit, unũ se omniũ uĩ religiõis
 atq; Christianẽ doctriẽ sciẽtiã tenere, q de reb; tã
 obscuris & abstrusis tã subtilit; copiosẽq; differat.

E iij Perinde

Perinde quasi cæteros q̄ ad perturbandã rēp. accesserunt, neq; à natura, neq; ab literarū nostrarū cognitiōe ullo instructos mō fuisse existimem⁹, aut homini Christiano facile nō sit, de religione loqui, q̄d ab om̄ibus seditiosis factitatū uidemus, longe uero difficillimū è religione uiuere & pie sanctēq; scribere, q̄rum alterum à Lutero nō fieri ignorare iã non potestis, alterū ab eo minime ad huc factū esse, ut cognoscatis, mox operam dabim⁹. Sanè em̄ tēpus q̄ddã fuit, cū ego q̄ nūc ab eius consilijs tantopere abhorrere uideor, nō secus ac uos de ipsius religiōe atq; cōstantia iudicārē, q̄ppe cuius leuitatē prius cōiectura, q̄ ipsius certissimis monimētis testatã cognoui, impietatē uero non ante opiniōe, q̄ clarissimis librorū eius uestigijs expressam p̄spexi. Itaq; de eo (quē ex primis ipsius scriptis, quãq; iam tū corū genus non nemo q̄si sordidū, uulgare, horridū improbat, ego tñ neq; indoctū esse hominē, neq; ineptū, neq; contēmendū existimaui, ex alteris, iam male sanū & audacē rabulã putauī, ex postremis etiã impurū & sceleratū cognoui) ita nunc quidē sentio, ut uchementi q̄dem ingenio illū & acri & magno esse iudicem, sed cuius cōmendationē omnē, importuna
 animi

animi prauitate cuerterit, doctrina uero cuiusmo-
 di quę neq; sanę liberalis sit, neq; ex ipsis diuinorū
 librorū hausta fontibus, neq; adeo ipsius etiā par-
 ta ingenio, sed ea planē quā ptim ex Hussianorū,
 ptim ex Valdensiū, ac cæterorū item factiosorū iā
 olim dānatis, atq; eò abditis & reconditis cōmen-
 tarijs corrogasse uideat. Neq; em̄ certe tertio q̄q;
 ferē uersu secum ipse pugnaret, & extra monstra
 atq; portēta, hoīe Christiano dignū aliqd sæpius
 afferet, si rationē, cū sacris Christianę Hebraicęq;
 historię monumētis sibi religiose habendā putaf-
 set. A quibus qbus qdem ille, quasi omniū sermo-
 ne decātatis, & uulgarib⁹ reb⁹ abhorrēs, optia sui
 ocij opera in lectitandis qbusdā ingeniosis oīno
 illis, sed planē pditis, ac nullius iudicij consilij ue
 authorib⁹, ihsq; haud ita uulgo notis, peruerse ab
 uti maluit, spe nō dubia ductus uidelicet, se in cœ-
 lo imperitæ multitudinis opiniōe statim futurū,
 si cū barbara illa declamādi licētia, ipsos religiōis
 Christianę principes maledictis petulātissime no-
 minatimq; figeret, tū uero quæ apud præclaros il-
 los eruditionis suę magistros in tenebris didicif-
 set, ea in lucē ambitiose & magno uerborū strepi-
 tu oīa quasi mysteria quædā pferret atq; enun-
 tiaret.

tiaret. Quæ quidem spes, ut cum omnino falsum non habuerit. Dedit eî locum non ipsius quidē singularis ulla uirt⁹ aut eruditio, quā sanè nullā adhuc eē uideo, sed flagitiosa multorū ubiq; sacerdotum uita atq; inscitia, quā quidem uel accusare uel uincere nullius planè sit negocij. Sed ut ea spes cum non oîno fefellerit, illud quidē certe nō uidit sic usu esse cōparatū, ut q̄ indoctis eruditi, malis boni, stultis sapientes uideri uolunt, ijdē indocti eruditis, stulti sapiētibus, mali bonis esse uideant. Verū de Luteri literis, atq; ipsius ī sacris etiā rebus intelligētia, & si ex ijs quæ ad perscriptas & ab ipsomet editas, agnitasq; disputatiōes à nobis deinceps afferentur, uobis plenissime liquere poterit, nihil me tamen ab re facturum hodie puto, si qualis eius doctrīa existimari debeat, tū ex absurdis illius præceptis, tū ex sententiæ ipsius inter se discordia uobis hic summatim indicaro. Nihil eî astute agere, nihil accusatorie dicere constitui, tm̄ pauca quædā, ut adhuc feci eaq; planè atq; latine uobis agnoscenda proponam, quæ cum cunctis facile sunt obuia, tū uero eam Mart. Luteri indolē significant, ut quātū eius auctoritati tribuēdū iā sit, p̄ se ipsa cuius planū statim

rim facere possint. Atq; ut ea hic mittā oīa, quæ aliqua uel rer; obscuritate excusari, uel ista distinctionū calliditate elabi posse uideant, q̄ in eo gra uiter & præclare illū sibi constare arbitremini: q̄ cum se in primis illis disputationib; hominē esse, uere modesteq; esset fassus, hoc est eū q̄ ignorati one rer; & labi & decipi sæpe posset, tñ arrogā tissime postea uanissimeq; idētidē scripserit, neq; falli se, neq; oīno errare iam posse, impiā credo, Actiāni secutus sentētiā, qui hominē C̄ristianū ulla in re posse falli negasset. Idē initio scriptorū suor; sæpe testatus, si quid noui de rep. cōsili; ca peret, afferret'ue, de eo se ī ipsius reip. potestate futurū, tātūmq; sibi quantū illa suafisset, esse p̄ sua surū, tñ dicta tādē multa reip. & cōsilior; eius au thoritati salute, se nihil ipsius iudiciū atq; sentētiā morari audacissime, p̄nuntiauit, q̄ppe q̄ à se diuinit' illa oīa excogitata esse, exploratū sibi esse di ceret. Hac em̄ etiā flagrat ambitioe hō uentosissi mus, ut q̄ ab ipso quasi dictata quædā seditiosorū reddunt, à magistris ne unq; aut doctore ullo di dicisse uideat. Illa uero q̄ inter se bene cohærent: Neminē naturæ īpulsū peccare utpote q̄ sit opti ma, sed oēs nos sponte n̄ra, studioq; delinquere.

Rurſus

Rurfus ꝑ Floriani infania, omnē humanæ mētis culpam, unius eſſe naturæ uitio attribuendā, quæ ꝑꝑetuo furore exagitata, nos ſecū ꝑꝑecipites ageret atq; raptaret. Iam illud, neminē eſſe unū neq; tam moribus ſanctū, neq; deo tam acceptū, q nō mortem incredibiliter horreat, an non cum illo ipſo acriter pugnat, multos hodie poſſe reperiri, quos diuina charitas ita inflammet, ut ea quaſi armati, nullo planē mortis terrore teneant? Eiuſdē eſt incōſtantia uelle à nobis peccatorū noſtrorū cōſcientiā, ſacerdotibus omnē aperiri, & iterum nolle omnia, ne exitialia quidē ſcelera ꝑꝑferri atq; indicari. Quid, qd Petrū cæteris duodecim uiris honoris gradu mō ſuperiorem facit, mō parē, mō inferiorē? Quid, qd eundē ad illuſtria illa Chriſti rogata, tū de ſua tū de omniū collegarū ſentētia reſpondentē inducit? Quid, qd eidem in nobili illa ꝑꝑuinciarum fortitione hic Iudæam tm̄, illic ſolam Italiā obtigiffe affirmat? Quid, qd ſummi Pōtificatus principatū alibi delendū eſſe argumēta- tur, alibi religioſum & nefas id eſſe contēdit? Nā de reſtituendæ nobis innocētia ratione, q̄ turpi- ter ſecū ipſe totis uoluminibus digladiet, q̄ aliās nullum pontificia liberalitate animi crimē extin-
gui

qui posse iudicet, aliàs nos eadē indulgentia no-
 xę eximi, & scelere liberari posse omni defendat,
 suo cōmodius à nobis ostendat loco. Atque ne in
 his tñ, quæ ad superos maxie ptineant, leuitatē il-
 lum suam p̄palā efferre contentū fuisse existime-
 ris, p̄git porro, eorū quoq; quæ apud inferos gerā-
 tur cōsciis, neq; sanē internuntius indisertus. Sed
 qd ait tandem? iisdem oīno tum nondū expiatos
 bonorū manes, tum impiorū laruas illic exerceri
 pœnis, nec tñ iisdem oīno, qd hæ, quibus nō modo
 nulla spes ostendat, sed ea etiā omnis præcisa sit,
 desperatione quoq; ipsa excrucient, illi explora-
 tam salutis rationē habeāt suę, atq; eo leuiore pœ-
 na defungant. Non hoc prorsus adhuc inconstan-
 tissime, si eodē in loco addubitans ille nec discre-
 tis operibus res tā diuersas docens attulisset. Illa
 uero q̄ ipsum ubiq; sui simillimū esse declarant.
 Manes cum nō dubia salutis spe teneant, tñ æter-
 nis addici posse supplicijs. Eosdē dum expurgant
 semp sperare, imò uero desperare. Iam sperare
 quidē illos, sed spei suæ esse ignaros, desperatiōis
 aut certos. Nam qd terreri eos uult & toqueri cū
 eternorū suppliciorū metu, tū uero diuini uult⁹ cō-
 tuitu, quē quasi mirifica quadā iracundia inflam-
 matum

matum & horribilem & intolerabilē spectare cogantur, nec sustinere queant. Recte hoc fortasse, sed quod ipse tñ ad extremū funditus euertat, qui alio loco manes, neq; sempiternæ pœnæ formidine ita affici & affligi ostendere conetur, sed eos partim ex ea quā subitus diuinæ maiestatis conspectus nobis excitaret admiratione consternari atq; cōfundi, partim qđ incredibili ipsius amore incensi, incredibiliter semp timeant, ne deum imortalem non satis ipsi uenerent, & colant, quē omni honore, laude, gloria dignissimū esse iudicēt atq; p̄spiciant. Quid ego ut ceteris in rebus rotus turpissime erret nec sibi ipse unq̄ conueniat hic commemorē? Istius p̄fecto modi sese collidētib⁹ sententijs tū conciones plurimæ, tum postrema eius opera ita æstuant oīa, ut si uel quēadmodū instituerā, nudis uerbis turbidos eorū quasi fluctus p̄sequelam, multis mihi sit & horis op⁹, & Luteriano planē stomacho, qđ tot p̄fundissimę leuitatis insanixq; euripos sine grauiore ulla nausea possim trāsmittere. Qua qđcūq; leuitate, cā ille causam uestrā certe cōstituit, ut etiā sine ullo alio uitio, si ne aduersario lāguētib⁹ bonis oīb⁹ ipsa p̄ se statū ruitura sit. Quid em̄ ad eā subuertēdā oppugnati-

one

one ulla opus est, quæ & ipsa suis sese telis labefa-
 ctet apertissime, & authorẽ suum habeat hostem
 unum omniũ infestissimum? Neq; enim iam dispu-
 tationis modo gratia, qđ a doctissimis uiris facti-
 tatum cognouimus, in utranq; iste partem de re
 dubia dubitanter uerecundẽq; differit, sed utro-
 biq; fidenter, nec insolenter minus & barbare deũ
 semper obtestans adiurat aut nihil oĩno cum sen-
 tire, qui contra sentiat, aut etiam se nihil recusa-
 re, quin testificandæ comprobandæq; eius quan-
 cunq; ullo tẽpore tueatur sententiæ causa, in ardẽ-
 tem rogum nudus statim insiliat, mortẽ illic & in-
 cendij pœnas libenter p̃pessus ni uera sint que-
 cunq; nobis contra sancta maiorũ nostrorũ insti-
 tuta persuadere conetur, qđ cum facit, an non illũ
 aut planẽ furere aut conceptis uerbis peierare su-
 spicari licet? Verum ut ridiculã & impudentẽ &
 immemorẽ hominis stultitiã facile p̃peti atq; p̃-
 ferre possimus, & illi qđ iam pridẽ sibi sumpsit, p̃-
 mittamus, ut effluente mente huc illuc cursitãs q̃c
 quid alicubi uerũ esse posuerit, idem alibi suo iure
 falsum esse ponet & cõtestetur. Nil em̃ ferẽ ne cõ-
 tra rēp. quidẽ adhuc attulit, qđ nõ suo ipsius mo-
 re in dubiũ uocarit, & idẽ ip̃e alio loco ifirmarit.

Sunt

Sunt em̄ hæ seditiosorū fraudes, hæc artificia quæ
 in Mart. Lutero nihilo insanix & iperitię minus
 & flagitiosæ obliuionis quæ uel malitię uel fallacię
 mihi nunc uideor p̄spicere. Sed ut ista, quæ admo-
 dum dicere cœperā, à nobis dissimulent, oīa etiā
 ne portēta illa æqui boni faciemus? Penes Iesum
 Christū, quæ nos non mō ciuitatis nostræ autho-
 rem, & reip. præfidē agnoscimus, uerū etiā deum
 Opt. Max. esse prædicam⁹, nunquā neq; diuini neq;
 humani imperij ius, aut potestatē ullā fuisse. Ve-
 ritus est scilicet uir religiosissim⁹, ne si Carpocra-
 tianorum & Abionitarū impietatē ipse non com-
 probasset, summi pontificatus authoritas fundi-
 tus deleri non posset. Sed in hoc magnum quid-
 dam spectauit, maximi em̄ sacerdotij principatū,
 quod Hussiani nunquā potuissent, à se facile euersum
 iri hac recepta sententia sperauit. In eo autē, quod à
 Christo duriores nobis impositas esse leges quæ ut
 ijs quisquē parēre quæat, Mahumete uidelicet auhore
 conquestus est, quod nā illum tandem intuitū pute-
 mus? Scelerū suorū impunitatem? an Christianæ
 disciplinę euersionē? an uero simul utrunquē? Ego
 em̄ certe quod nā potissimū hic quærat, dicere nō ha-
 beo, haud sanē magis, quæ cur arbitrio nostro nihil,
 neq;

neq; liberum neq; integrum à deo relictū esse defendat. Nisi hoc fortasse agit, ut quæcunq; uel contra ipsam rēp. impie moliatur, ea oīa diuinę ascribēs, prudentię à se reijciat & quasi fatali cuidā necessitati assignet. Nam qđ oēis ingenuas artes, & cuiuscunq; generis uirtutes execrat, quas tamen neq; apud nos quatuor illi constituendæ doctrinæ Christianæ uiri Hieronym^o, Augustinus, Ambrosius, Gregorius, neq; apud græcos, Basilius, Chrysostomus, Origenes, Athanasius, in postremis habuere, sed qđ hæc animi ornāmēta atq; lumīa mera ipsa scelera & cęcas quasdā humani ingenij pestes appellat, nihil oīno ab re sua facit alienū, hō sibi nimis conscius, qđ sit ipse nulla prorsus uel illustri optimæ artiū cognitione instructus, uel singulari præstantissimæ laudū dignitate ornatus. Quod aut cum Arrianis negat, iusta mortuis uel ipsa persolui à nobis oportere, & quęcunq; de parētandi sanctitate Po. Christianus iā inde ab initio religionis recepit, ipse planē repudiat, qđ hoc illi non facile concedat & cognoscat homini qđ nunq; litarit ipse, atq; iccirco tralaticia illa & puagatissima temere arrepta sine fine impudentius nescias an imperitius iactitet? Cū preces nras, & omne

F sacrificiorū

sacrificiorum genus, deo esse inuisum & ingratiū,
 tū uero in nobis nihil inesse neq; consilij, neq; mē-
 tis, neq; rationis, neq; opis, aut siqd tale oīno fit,
 id nobis in exitiū, & apertā p̄niciem nostrā tribu-
 tum esse & à deo datum. Quò quidem etiā perti-
 net illud quod de dei opt. Max. in genus humanū
 inuidia tum odio firmissime cōprobabat. Et
 enim cum insanis eius sentētis, uel furori potius,
 opponeretur Anacleti, Leōtis, Thomæ, Bonauen-
 turæ, ac item cæterorū quorum consecratæ iam es-
 sent pridem & literæ, & uirtutes, amplissimorum
 uirorum autoritas, nec ille hæsitacionis suæ exi-
 tum alium, credo, reperiret, non dubitanter ausus
 est affirmare homo omniū mortaliū, hic iam nō
 inuenio dignū eius importuna audacia & impe-
 ritia nomē, non exhorruit, inq̄ homo sacrilegus
 & parricida nefarius affirmare, qd dicā? horreo
 em̄ ipse totus, cū qd ex ei⁹ sententia dicitur⁹ sum
 cogito, nihil dubitauit igiṛ affirmare diuina ple-
 runq; fieri uoluntate, ut reluctantes & inuiti ipsi
 peccemus, idq; adeo eorū potissimū accidere mini-
 sterio, q̄s p̄pter summā uitę integritatē atq; inno-
 centiā deus opt. Max. charissimos haberet. Roga-
 tus q̄ id tandē fieri mō p̄nunciet? dicet id q̄q; q̄n
 hucusq;

hucusq; pgressi sumus: Ait uir diuinorum confi-
 liorū particeps, ac idem eorum interpretis unus &
 enarrator religiosissimus, solere à deo immorta-
 li, cū hoēs sua sponte nō satis insanire uideat, eos
 præcipue de sua mēte deturbari, aut illorū certe a
 nimis tenebras statim offundi, q̄rū mores atq; stu-
 dia mortalib⁹ ad bene beatēq; uiuendū exēplo ef-
 se uoluisset. Ex eo fieri ut quicq; taliū uirorū se-
 quant̄ autoritatē, hoc est ut optimus quisq; im-
 prudentes in fraudē, in scelus & impietatē turpiē
 à deo opt. Max. & illo gñis humani conseruato-
 re inducti, impulsī, coniecti, tū de deo sentiant &
 mereant̄ p̄sire, cū se illi⁹ numini atq; uolūtati mo-
 rē putāt gerere sanctissime atq; religiosissime. Nō
 cōfutabo hic eqdē barbarā hoīs impuri impie-
 tatē, quæ cū ipsa p se sua incōstātia satis sit labefa-
 ctata, tū uero tā est absurda, & ab omni cōmuni
 sensu aliena, ut neminē hic quantūuis rudē & du-
 rum esse putē, quin si mō Christianus sit ea com-
 memorata totus statim exhorruerit, uicēq; suā ue-
 hement̄ deluerit, q̄d ad hæc animū añ nō aduerte-
 rit, & aliq̄ humanæ mētis pturbatiōe oppressus,
 portentorū hūoi atq; mōstrosarū opinionū fauso-
 rē cōstātif. atq; santiff. reip. iudicio anteposuerit.

Ac pfecto cum hæc Mart. Luterus de summa illa diuinę naturę bonitate tā impie p̄nuntiet, ut iã non minus uerbo quã antea re oẽm funditus religionẽ tollat, cum hoĩes deo acceptissimos, uł deũ potius ipsum opt. Max. malorũ geniorũ furiarũq; ipsarũ partibus fungi confirmet, non fanẽ uideo, neq; quẽadmodũ ipse se oĩs erroris expertẽ esse, de q̄ tñ uno omniũ apud uos gloriat̄, cõpertũ habere possit, q̄ uiros planẽ diuinos à deo ipso densa quadã & tetra ipietatis caligine occæcari iudicet, neq; q̄ mō contra religionẽ sentire nõ dicẽdũ sit, & facere qui deũ immortalẽ ex dãnata Manichæi sententia malorũ authorẽ constituat atq; defendat. Neq; uero interea homo cæteris in rebus memoria planẽ nulla & stult⁹ nec tā cęcus est, nec pditi illius consilij sui tā immemor, quin qđ pluri mis mortaliũ & gratũ & iucundũ fore speret, id his mōstris callide, neq; tñ non portentose semp admisceat. Cuius quidẽ gn̄is sunt illa, ut interdētum certis anni dieb⁹, ouorũ, quadrupedũ, auĩũ, lactis cæterorumq; eodẽ pertinẽtiũ in mensis usum omni sublata religione repetamus, ne solennia ieiunia obseruemus, ne nos ipsi sacerdotibus Christiano ritu deferamus, qua tñ ex re cum se in
magna

magna apud omnes sacerdotum ordines offensā futurū uideret, alia statim ratione ab ijs qui incōtinētiōres essent, gratiā inire instituit. Multis em̄ ante omnia uerbis execratus eorū sententiā, q̄ sacerdotib⁹ cœlibatū indixissent, nō curionibus mō & sacrificulis oībus, sed ipsis etiā sacrorū Antistitibus nescio an multarū etiā nuptiarū, ducendæ certe uxoris ius atq; potestati fecit. Verū nihil facile apd' impios popularius ea disputatiōe apparuit, qua ille improbis oībus pbare conatus est, neminem unū à Iesu Christo Christianę ciuitati esse p̄fectū, sed pari oēs in administranda rep. iure atq; potestate Ch̄ianos esse uoluisse. Quod qd aliud tandē ē, nisi seditiosissimo etiā stultissimo cuiq; summa pturbādæ, atq; adeo ip̄unc euertēdæ reip. facultatē dare? Sed h̄mōi sermo reijciat̄ in eū locū à nobis totus, ubi cū Luteri sententiā q̄si pedē collaturi sumus. Nunc em̄, qualis ei⁹ esset doctrīa, uobis breuiter significandū à me fuit. Atq; ita certe, ut mea qdē fert opinio, tota se res habet, à primis illis disputationibus, in qbus nescio q̄ recte (nam illas etiā uehementer à qbusdā improbari iam audio) ingeniose certe & argute nōnulla mihi qdē tractare est uisus, nunquā aliud in alio sceleratus

miscere destitit. Nam primū uel summa illa Pōt.
 Maximi denunciatiōe incitatus, uſ operarū suarū
 audacia & manu irritatus atq; elatus, ruere statī
 cœpit, & ita insanire, ut optimū quēq; totis uolu-
 minibus conscinderet, summū ipsum Pont. græco
 uerbo Christi hostē appellaret, Cōstantiensem il-
 lum conuentū, impiorū conciliabulū diceret. San-
 ctā heroum nostrorū memoriā cōtumeliosissime
 exagitaret, non priuatis parceret, non magistra-
 tibus, non principibus, nullius deniq; ordinis, ne-
 pfius qdem reip. ullam oīno rationē duceret, id
 ipsum interim ubiq; confirmās, oēs nos desipere,
 oēs delirare, oēs dementes esse. Vnū se in rectā re-
 ligionis uīā ingressum, & recta solū sapere, & er-
 rare iam nullo modo posse. Deinde quęcunq; à se
 ditiosissimo quoq; iā olim turbulente excogitata
 essent, ea oīa undiq; colligere, collecta ipudenter
 explicare, explicata quasi diuinitus phata perdi-
 te defendere atq; tueri instituit. Existimans, opi-
 nor, si singulos insigne aliqd & audax facinus no-
 bilitare potuisset, se quidē fore omniū post homi-
 num memoriā factiosorū longe notissimum, qui
 oēs un^o omniū seditionū causas tā lōgo interual-
 lo repetitas audacissime retulisset. Quę qdē oīa
ca

eo parū diligenter adhuc à uobis considerata esse arbitror, qđ ille animos uestros rer; presentium odio iā p se nō nihil cōmotos, feruidis suis etiam cōcionibus ita incēderit & inflāmarit, ut non qđ ipse de deo, de religione, de rep. de maior; nostrorum institutis sentiret, sed q̄ uehemēter, q̄ non unquā etiā uere, iusteq; in mores, in uitia, in tēpora poraret, semp aī aduerteretis. Hoc em̄ habet asperum illud & in criminādo uolucere atq; incitatū & uibrans orationis gen^o, ut si in causam p̄sertim principū q̄rum nescio q̄ modo semp grauamur imperio, aut etiam minime popularē & inuidiosam apud hoīes minime malos exercent, audientium animos facillime rapiat, plurimūq; illi & qui dicat, admirationis conciliet, & quem cōtra dicat, odij maleuolētiaq; statī concitet. Quod ipsum uobis hac in re usu uenisse p̄fecto iā uidetis. Est em̄ ut p̄be scitis, cū ipse Mart. Luterus hō mire criminofus, quiq; in dicēdo, uerba celerit̄ multa uoluēs atq; p̄fundēs stomacho sepe iracundiaq; q̄si iusta quadam indignatione efferuescat, tum uero ea hominum ubiq; ferē improbitas atq; sacerdotum etiam multorū indignitas, ut qui se in eorū acrit̄ insectandis uitijs exercent, is non mō flagitia sua

alienis criminibus facile tegat atq; occultet, sed q̄dam etiã sanctitatis ac religionis opinione uehementer p̄batus, eo potissimũ nomie uulgo cõmẽdatur. Itaq; dũ Mart. Lutera nec sine ingenio, nec sine causa, nec sine cupiditate, tũ uero singulari q̄dã audacia & uultu in primis atq; amictu ad popularẽ concionẽ cõpositũ cũ ciuitatis nostræ moribus solute & acerbe rixantẽ, dum quorundã in repub. principũ turpitudinẽ & infamiã publico odio subiicientẽ, dum atrocissimis uerbis & contẽta uoce, de ariolis, de maleficis nescio qb? muli erculis ostẽta facientẽ attoniti miramini, dũ uſ in eũ mirificas q̄sdã pugnas, & tragicas suas cõmemorãtẽ strages stupefacti intuemini, uſ ad certos eius cõmentarios in eandẽ ferẽ rationẽ feruentissime conscriptos quasi ad saxa quãdã adhærescitis, deniq; dum graui & cæco eorũ q̄ reip. p̄sunt, odio ducti, in Luteri impietatẽ editos à doctissimis optimisq; uiris libros negligitis, aut siquãdo in manus inciderũt uestras lente ac fastidose nec ullo eos ordine legitis. Sic eius quẽ unũ adhuc diligenter & attentis aĩs exaudistis tũ oratiõis impetu & nouitate, tum scriptorũ assiduitate q̄tidiana capti, uincti, abducti fuistis, ut de ipso existi-

mar etis

maretis sanctissime, qui de deo ac rep. Christiana
 sentiret pessime, & eos auersaremini quasi sce-
 leros, q̄s ne ille quidē adhuc negarit esse Christia-
 nos. Atqui Christianū esse hominē, hoc est tū de
 deo tū de religione nostra bene existimare satius
 est, etiā si non ab oībus humanis uitijs planē sis li-
 ber, q̄ si cū libidinis atq; oīnis auaritię sis expers,
 tū de deo sentias impie, de p̄suasione Ch̄riana lo-
 quare impure, de rep. ipsa consilia in eas scelera-
 tissime. Verū anteq̄ ad conuellendā oēm Mart.
 Luteri disputationis rationem aggrediamur, uos
 etiā atq; etiā admonitos uelim ne hoc difficilius
 excolendos uos nobis sanandosq; p̄beatis, q̄d ā
 uobis q̄ q̄dem hic estis oīno pauci, alios itē cōplu-
 reis in sententiā suā perduxisse ille uideat̄. Neq;
 em̄ decet, neq; certe conuenit uos q̄s ego minime
 omniū agrestes esse scio, minimeq; p̄tinaces fore
 iudicauī, leuissimā atq; p̄ditissimā puincīā illius
 plebis multitudine temere cōmoueri, quę cum o-
 mniū rerū & sacrarū in primis sit imperitissima,
 tū uero nihil habeat in optatis prius q̄ ut p̄sens
 reip. status quauis semp̄ ratione cōmutet̄. Hi em̄
 sunt iā olim descripti & ā sapientissimo quoq; no-
 tati multitudinis mores. Laudare p̄terita, odif

se praesentia, cupere futura, idq; eos ipsum optare, etiam ut nulla melioris spes status ostendatur. Quid illā igitur non facturā uel ausurā certe censendum est, si quis infinitae licetiae ac summę impunitatis spem hancq; ipsam quasi deo authore uulgo asserat? Nā qđ aliquot etiā non oīno pessimos neq; postremae sortis hoīes cū Lutero facere, nulloq; negotio ab eo psuasos in istā sententiā protinus isse admiramini. Ego uero aliquādo sum miratus tm̄ in Christianorū hominū nōnullis inesse leuitatis, ut cū tanta de re etiā atq; etiā deliberandum esset, statī tm̄ & temere pluris sibi furiosi istius nebulonis somnia & optata q̄ perpetuū reipucōsensum atq; iudiciū faciendū existimarent. Verum postea q̄ circumspectis rebus oībus atq; etiā repetita ex literarū monumentis ueterum seditionū memoria, eoq; ī primis mihi pposito, qđ & Christus ipse, & legati eius de cōcordia sanctae ciuitatis sapius dissoluēda, sarcieda q; p̄dixissent, ipse me collegi equidem neq; rem secus adhuc accidisse cognoui q̄ par fuerat, neq; alium atq; ciuiles superiorū temporum motus exitū habuissent, partes istas finē habituras esse iudicaui. Eteḿ cū haereses illae alijs atq; alijs tēporibus nō p̄fecturā modo

mō aliquā ut hæc, aut etiā puinciam, sed uniuersum penè terrarū orbē summo plausu puagatæ essent, pfectum est tñ cum amplissimi collegij constantia, atq; ipsorū Pontificū uirtute, tñ bonorū cōsensu atq; summa causæ ipsius æq̄tate ut oēs tandem multitudinis q̄q; iudicio dānaræ & ad nihil redactæ, prius extinguerent. Quis Nestoreo q̄dā tpe uulgo gratiosior? q̄s Arrio aliquñ etiā potentior? q̄s Dioscoro popularior? q̄s Mōtano sectatorū copijs munitior? q̄s Appollinari iuniore uel indifferēdo acutior? uel in sacrorū librorū lectiōe diligentior? uel principū in rep. uiroꝝ amicitijs illustrior? q̄d, an cæterarū factionū ducibꝰ autoritatē initio & multitudinis cōspirationē defuisse arbitramini? Floruerūt oēs opibus, floruerūt artibꝰ, uiguerūt īgenio, eloquētia, idustria. Ab oībus deniq; uel naturæ, uel fortunæ, uel studiorū ornamentis instructiores illi cum fuissent & paratiores q̄ Mart. ipse Luterꝰ quantūuis ambitiosus, hodie uel optare audeat, iacuerūt tñ ad extremū oēs, obsoletisq; & extinctis tandē eorū p̄tibus recuperauit ius suū resp. atq; ita recuperauit ut summi Pōt. & amplissī collegij decreta quāq; minie oīm popularia, sed seuera & īprobis tristia, ualere tamē, camiq;

eamq; inter mortales omnes quã etiam nunc habent autoritatẽ assequerent̃ & obtinerẽt. Et quã nonnullos uestrũ repentina unius aut alterius municipij imperitã multitudinis defectio, quasi diuinitus facta religiosius cõmouere uidet̃, tm̃ abest ut id bonis diuinę uoluntatis significationem det aliq̃, ut etiã male suadę noxę fraudibus factũ esse iudicetur. An non uidetis ita multitudinis ingenio cõparatũ esse, ut uulgus deterrima quæq; celerissime amplectat̃? ad ea q̃ sint optima contantius semp̃ & diffidẽtius accedat? Ecquid prisco illo deorũ cultu turpi⁹ fuit, flagitiosi⁹, scelerati⁹? attm̃ mortales oēs extra Iudæos & paucos de cæteris gentibus sapientiores q̃sdã, nulla neq; sanẽ causa adducti, neq; ui maiore coacti eũ statim cupidissime cõplexi q̃si legitimũ ac etiã de cælo in terras demissum diu p̃bauerunt. Ecquid cõtra Christi Opr. Max. uel doctrina diuinius, uel uita sanctius, uel potẽtia illustrius unq̃ extitit? Ab eo tm̃ ipso ex omni populo hebræo cui qdẽ ille omniũ uatũ oraculis p̃missus esset, & expectat⁹, uix duodecim q̃s ad diuinã causam adiungeret, repertos esse uiros non ignoratis, atq; hos ipsos tã infirme aiatos ut unus eorũ p̃fidia p̃deretur, à reliq; metu desertus & destitutus

destitutus in sceleratas ac crudeles hostiū manus miserabiliter deueniret. Conferte (q̄so) aliqñ Iouis hoīs cōtaminatiss. cōferte si lubet etiā Mahometis īpurissimi supstitiōes cū sacrosancta & diuina Christi opt. Max. religione atq; pietate, desinetis em̄, scio, istā desertorū uel transfugarū poti⁹ multitudinē tātope admirari, quæ tñ ipsa si nobis q non humana & externa seditiosorū uocabula īduim⁹, sed unū Christi nomē seqmur Christianiq; & dici & esse uolum⁹. Si nobis inq; multitudo ista cōparet, ne exiguæ qdē priuati alicui⁹ familie rationē ad celeberrimæ ciuitatis frequentiā habere reperiet. Atq; ut institutæ oratiōis exitū aliqñ expediā q̄ties uobis in mētem ueniet, Luterū paucis annis populariū suorū multos in sententiā istā adduxisse, facite ut eodē respiciatis tpe primū q̄dnā hōminū genus cū eo in rēp. coniurarit, occurrent uobis scilicet p̄ter eos q̄s hic bene paucos honestiores uideo, caupones tñ, stabularij, muliōes, lanij farctores, cupediarij, ganeōes, helluōes, decocto res, fures, ficarij, percussores, latrones, ac reliqua istiusmodi hominū turba atq; colluuiō, & q̄si q̄ddā seditionū seminarium, q̄s quidem ille institutis suis nō ad bonam frugem traduxerit, hoc em̄ &

& bonis omnibus optandum fuit & ab eo certe, qui se hodie Christianæ uirtutis æmulum unum esse gloriaretur præstandum, sed ad omnem magis petulantiam, audaciam, immanitatem suis cōcionibus & scriptis inflammavit. Deinde uobis proponite quibus uoluptatum illecebris, quibus licentiæ & impunitatis pollicitationibus miserā ac perditam illam plebis fecem allegerit, & hodie uinctam teneat homo apud sobrios quidem & intelligentes rerum existimatores indocta arrogancia stultissimus, sed ad capiendos imperitiæ multitudinis concitandosq; uulgi animos apprime eruditus & longe post homines natos ueterator improbissimus atque audacissimus. Tum uero cogitatote, turpissimas quasq; seditiosorum causas subitis incrementis qdē prouectas illas processisse, sed nullis oīno radicib⁹ nixas, ad tristes semper exitus atque fœdissimos casus prope- rasse. Rei uero publicæ & processus initio tardos fuisse, & statū grauissimis sepe tempestatib⁹ iactatum multa discrimina subiisse, sed euentus tamen eiusmodi ut uictrix ad extremum pietas, & uictoriam de impietate iustissimam semper re-
tulerit

tulerit, & gloriosissimum superisq; hominibusq;
plaudentibus triumphum egerit.

FINIS.

ERRATA.

Folio. 12. linea. 18. subierint lege p suberint.

Folio. 27. linea. 22. audacia.

Folio. 67. linea. 14. sacrosanctos.

Folio. 69. linea ultima in cœlum.

1576862

1110111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111